

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

А. В. БЕЗЗУБЕНКО, М. М. КУЧЕМКО

**НОВІТНЯ ІСТОРІЯ
КРАЇН ЄВРОПИ І АМЕРИКИ**

**Навчально-методичний посібник
для студентів історичного факультету**

**Харків
2017**

УДК 94(100)(075.8)
ББК 63.3(0)я73

Рецензенти:

Фалько С.А. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

Плиско Л.М. – кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри всесвітньої історії Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди,
протокол № 5 від 06.09.2017 р.*

Б 39 Беззубенко А.В., Кучемко М.М.

Новітня історія країн Європи і Америки. Навчально-методичний посібник для студентів історичного факультету / А. В. Беззубенко М. М. Кучемко. – Харків: ХНПУ, 2017. – 64 с.

У навчально-методичному посібнику розглядаються основні етапи історії країн Європи і Америки з 1918 р. до сьогодення. Посібник містить опис навчальної дисципліни, плани семінарських занять з методичними рекомендаціями до них, питання для самостійного опрацювання, тематику курсових робіт, тестові завдання, рекомендовану навчальну та спеціальну літературу. Розрахований на студентів IV курсу історичного факультету.

У посібнику використано матеріали к.і.н., доц. Жихаревої Т.Л.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2017
© Беззубенко А.В., Кучемко М.М., 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА МОДУЛЯМИ ТА ТЕМАМИ	7
МОДУЛЬ 1	
КРАЇНИ ЄВРОПИ І АМЕРИКИ У 1918 – 1939 рр.	7
МОДУЛЬ 2	
КРАЇНИ ЄВРОПИ І АМЕРИКИ У 1939 р. – НАПРИКІНЦІ 80-х рр. XX ст.	11
МОДУЛЬ 3	
КРАЇНИ ЄВРОПИ І АМЕРИКИ НАПРИКІНЦІ XX – НА ПОЧАТКУ XXI ст.	17
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ІЗ МЕТОДИЧНИМИ РЕКОМЕНДАЦІЯМИ	19
САМОСТІЙНА РОБОТА	49
ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ	51
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З КУРСУ	52
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	62

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВДП – Вільна демократична партія Німеччини
ЄЕС – Європейська економічна спільнота
ЄС – Європейський Союз
ІСП – Італійська соціалістична партія
НАТО – Організація Північноатлантичного договору
НАФТА – Північноамериканська угода про вільну торгівлю
НБСЕ – Нарада з безпеки і співробітництва в Європі
НДР – Німецька Демократична Республіка
НСДАП – Націонал-соціалістична німецька робітничка партія
НТР – Науково-технічна революція
ОВД – Організація Варшавського договору
ООН – Організація Об'єднаних Націй
ОСО – Обмеження стратегічних озброєнь
РЕВ – Рада економічної взаємодопомоги
СЕПН – Соціалістична єдина партія Німеччини
СНО – Стратегічні наступальні озброєння
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
США – Сполучені Штати Америки
УСРП – Угорська соціалістична робітничка партія
ФКП – Французька комуністична партія
ФРН – Федеративна Республіка Німеччина
ФСП – Французька соціалістична партія
ХДС-ХСС – Християнсько-демократичний союз – Християнсько-соціальний союз
ЦСЄ – Центрально-Східна Європа

ВСТУП

Сучасна історія країн Європи і Америки є невід’ємною частиною світового історичного процесу. Її вивчення завершує підготовку вчителів-істориків у системі університетської освіти. У процесі вивчення дисципліни студенти повинні засвоїти тривалий шлях історичного розвитку країн Заходу у всій його цілісності та різноманітті. Крім того, період XX – початку XXI ст. займає особливе місце в історії людства завдяки не тільки значимим подіям, що впливали на хід світової історії, але і тому, що він змусив переосмислити та переоцінити більшість подій сучасного життя.

Курс новітньої історії країн Європи і Америки є одним із базових у загальнонауковому циклі дисциплін навчального плану за фахом «Історія». Він охоплює не тільки історію окремих країн двох континентів, а й розкриває цілісну картину історичного процесу в його єдності та суперечності від закінчення Першої світової війни до сьогодення. Курс динамічний, він постійно розширюється та змінюється у часі, доповнюється його фактологічна база.

Новітня історія достатньо складна. Вона характеризується багатогранною палітрою, що насичена безліччю важливих подій та історичних процесів. З’являється ряд феноменів, не характерних для попередніх періодів світової історії: Перша світова війна 1914 – 1918 рр. та її наслідки; глобальне перевлаштування світу в рамках Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин (1918 – 1939 рр.); фашизм; світова економічна криза 1929 – 1933 рр., що вперше поставила питання про самозбереження капіталістичної системи та привела до зростання ролі держави, соціальної спрямованості економічних систем у XX ст.; Друга світова війна 1939 – 1945 рр., що привела до величезної кількості людських жертв та широкомасштабної трансформації світового співтовариства; Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин та «холодна війна» (1945 – 1991 рр.); крах колоніальної системи, виникнення нових реалій для розвитку країн «третього світу», дихотомії «Північ – Південь»; розпад світової соціалістичної системи та драматичні міждержавні і етноконфесійні конфлікти; феномен «європейської інтеграції»; НТР і глобалізація тощо.

Новітня історія країн Європи і Америки включає в себе індустріально розвинуті країни або країни західного світу, об’єднані спільністю історичних доль, високим рівнем виробництва та

споживання, розвинутими демократичними інститутами державної влади і громадянського суспільства.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма нормативної навчальної дисципліни «Новітня історія країн Європи і Америки» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр», галузі знань 01 Освіта, спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціалізації 014.03 Середня освіта (Історія).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія країн Європи та Америки у період від початку XX ст. і до сьогодення.

«Новітня історія країн Європи і Америки» тематично пов'язується з курсами «Нової історії Європи і Америки», «Новітньої історії країн Азії і Африки», «Історії слов'янських народів», «Історії міжнародних відносин».

Метою викладання навчальної дисципліни «Новітня історія країн Європи і Америки» є: засвоєння студентами на вищому (порівняно із середньою школою) рівні знань з історії євроатлантичної цивілізації в період від Першої світової війни до сьогодення, формування широкого історичного світобачення, цілісного уявлення про особливості розвитку індустріального та становлення постіндустріального суспільства на прикладі країн Європи та Америки; виховання патріотизму та європеїзму, формування громадсько-активної особистості, спеціаліста-педагога з вищою гуманітарно-педагогічною освітою.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Новітня історія країн Європи та Америки» є: 1) дати систематизовані і глибокі знання, допомогу студенту в усвідомленні основних історичних подій з історії країн Європи та Америки у 1918 р. – до сьогодення; 2) прослідкувати загальні закономірності політичного, соціального та економічного розвитку провідних країн Західної Європи і Америки у даний період; 3) виявити специфіку соціально-економічної моделі і політичної системи США, Німеччини, Франції, Великобританії, Італії, Іспанії; 4) охарактеризувати особливості соціально-економічного та політичного розвитку країн ЦСЄ, Північної та Південної Європи, Латинської Америки і Канади; 5) проаналізувати інтеграційні процеси на європейському та американському континентах.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- періодизацію новітньої історії;
- основні події, дати, терміни, імена політичних діячів, географічні назви в рамках дисципліни;
- зміни геополітичної ситуації у світі й окремих регіонах Європи й Америки протягом усього періоду, що вивчається;
- специфіку розвитку окремих регіонів і держав, особливості їх суспільно-політичного, соціально-економічного, духовного та культурного розвитку;
- еволюцію соціальної структури західного суспільства;
- розвиток політичних режимів і систем управління;
- найважливіші історичні джерела з вузлових проблем курсу.

уміти:

- викласти загальний хід історичних подій в Європі й Америці;
- орієнтуватися в сучасних світових подіях через призму історичного досвіду, робити самостійні висновки й узагальнення;
- виявляти причинно-наслідкові зв'язки найважливіших історичних подій, оцінювати їх значення і роль у розвитку регіону, держави або світу в цілому;
- оцінювати факти історії новітнього часу й оперувати ними;
- самостійно працювати із джерелами та літературою з новітньої історії країн Європи й Америки.

Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

МОДУЛЬ 1

КРАЇНИ ЄВРОПИ І АМЕРИКИ У 1918 – 1939 РР.

Тема 1.1. Головні підсумки Першої світової війни і створення Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин. Демографічні, соціальні та економічні наслідки Першої світової війни. Нова розстановка сил на міжнародній арені. Паризька мирна конференція. Версальський договір з Німеччиною. Мирні договори Антанти з Австрією, Болгарією, Угорщиною і Туреччиною. Нова геополітична карта Європи. Утворення Ліги Націй, її функції і роль у міжнародних відносинах повоєнного

світу. Репараційне питання. Радянсько-німецький договір у Рапалло й початок зближення між двома країнами. Лозаннська конференція 1923 р.

Вашингтонська конференція. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин.

Суспільно-політичні рухи в Європі та США після закінчення Першої світової війни. Консерватизм: пріоритети, ідеї та соціальна база. Лібералізм: основні принципи, ідеї та соціальна база. Соціалізм та соціал-демократія. Комунізм. Створення та діяльність Комінтерну. Зародження фашистського руху.

Повоєнний революційний підйом в країнах Центральної Європи (1918 – 1919 рр.). Вплив революційних подій 1917 р. в Росії на країни Центральної Європи. Революція 1918 – 1919 рр. в Німеччині. Національні та революційні рухи в Австро-Угорщині. Революція в Австрії. Революція в Угорщині. Проголошення Угорської радянської республіки.

Тема 1.2. США у 1918 – 1941 рр. Зміна статусу США у світі після Першої світової війни. Внутрішня і зовнішня політика уряду В. Вільсона. Соціально-економічний розвиток США у роки стабілізації. Внутрішньополітичне життя США у добу «проспериті». Особливості кризи 1929 – 1933 рр. в США. «Новий курс», його сутність і основні складові. США в системі міжнародних відносин у 1920 – 1932 рр. Зовнішня політика адміністрації Ф.Д. Рузвельта до 1941 р.

Тема 1.3. Розвиток Німеччини у міжвоєнний період. Внутрішньо- і зовнішньополітичне становище Німеччини у перші роки Веймарської республіки. Стабілізація німецької економіки. Зовнішня політика Німеччини. Особливості економічної кризи в Німеччині. Монополії і фашистський рух. Криза партійно-політичної системи Веймарської республіки. Походження, ідейні засади й соціальна база фашизму і націонал-соціалізму. Прихід нацистів до влади. Агресивна зовнішня політика фашистської Німеччини. Підготовка Другої світової війни.

Тема 1.4. Розвиток Франції у 1918 – 1939 рр. Франція після закінчення Першої світової війни. Соціально-економічний

розвиток Франції у роки стабілізації. Економічна криза 1929 – 1933 рр. і її особливості у Франції. Вибори 1936 р. Формування і діяльність уряду Народного фронту. Причини його розпаду. Внутрішня і зовнішня політика Франції у другій половині 1930-х рр.

Тема 1.5. Розвиток Італії у 1919 – 1939 рр. Наслідки Першої світової війни для Італії. Повоєнні соціально-економічні проблеми і криза ліберальної парламентської держави. Виникнення фашистського руху. Б. Муссоліні. Особливості італійського фашизму. Прихід фашизму до влади. Еволюція фашистського режиму у другій половині 1920-х – 1930-ті рр.

Тема 1.6. Велика Британія у 1918 – 1939 рр. Економічне і політичне становище Великої Британії після Першої світової війни. Особливості соціально-економічного розвитку Великої Британії у добу стабілізації. Особливості світової економічної кризи у Великобританії та її соціальні наслідки. Вестмінстерський статут. Оттавська конференція. Вибори 1935 р. Внутрішня політика урядів С. Болдуїна і Н. Чемберлена. Зовнішня політика Англії напередодні Другої світової війни.

Тема 1.7. «Малі країни» Північної і Західної Європи в міжвоєнний період. Формування реформістської моделі державно-монополістичного капіталізму в Данії та Швеції. Особливості соціально-економічного розвитку Норвегії і Фінляндії у 1918 – 1940 рр. Спільні риси і специфіка внутрішньополітичного розвитку держав Північної Європи у міжвоєнний період. Політична роль і соціальне підґрунтя партій «хейре» і «венстре». Посилення позицій ультраправих сил у політичному житті Норвегії і Фінляндії. Норвезькі фашисти і Лапуаський рух. Зовнішня політика держав Північної Європи. К. Маннергейм. Радянсько-фінська війна 1939 – 1940 рр.

Ситуація в країнах Бенілюксу по завершенні Першої світової війни. Характерні риси соціально-економічного розвитку Бельгії, Нідерландів і Люксембургу в 1918 – 1940 рр. Демократизація виборчої системи. Суспільно-політичне життя і зовнішня політика країн Бенілюксу у міжвоєнний період.

Політично-партійна система Австрії і перебіг внутрішньополітичного життя країни у 1920-х рр. Австромарксизм. «Червоний Відень» і консервативна периферія. Соціальні перетворення і здобутки. Австрофашизм і перші спроби фашизації країни. Світова економічна криза 1929 – 1933 рр. і подальша трансформація політичного ладу Австрії. Диктатура Енгельберта Дольфуса. Невдала спроба нацистського путчу (липень 1934 р.). Специфіка політичного режиму Курта Шушніга. Зовнішня політика Австрії у міжвоєнний період. «Аншлюс» з Німеччиною.

Соціально-економічний розвиток Швейцарії у 1918 – 1939 рр. Швейцарська політична система і внутрішньополітичний розвиток країни у міжвоєнний період.

Тема 1.8. Країни європейського Середземномор'я у 1920 – 1930-х рр. Іспанія у перші повоєнні роки і в період диктатури Мігеля Прімо де Рівери (1919 – 1930 рр.). Іспанія напередодні буржуазно-демократичної революції. Початок громадянської війни.

Політичні наслідки Першої світової війни для Португалії. Державний переворот у травні 1926 р. і встановлення диктатури генерала Кармони. Початок фашизації країни. Зовнішня політика Португалії у міжвоєнний період.

Наслідки Першої світової війни для Італії. Особливості кризи 1929 – 1933 рр. в Італії. Внутрішня і зовнішня політика Італії у 1930-х рр.

Політичні наслідки Першої світової війни для Греції. Соціально-економічний розвиток Греції у 1920-х рр. «Грецький вимір» світової економічної кризи 1929 – 1933 рр. Розвиток Греції напередодні Другої світової війни. Зовнішня політика Греції у 1920-х – 1930-х рр.

Тема 1.9. Головні тенденції у розвитку країн Латинської Америки в середині 1920-х – наприкінці 1930-х рр. Особливості розвитку капіталізму в Латинській Америці. Економічний і політичний розвиток країн Латинської Америки в середині та другій половині 1920-х рр. Вплив «Великої депресії» на розвиток

Латинської Америки. Особливості державного регулювання економіки в Латинській Америці в 1930-х рр.

Тема 1.10. Питання міжнародних відносин у міжвоєнний період. Нові тенденції у міжнародних відносинах Західного світу після Першої світової війни: мирне співіснування держав із різним суспільно-політичним устроєм і підготовка до Другої світової війни. Створення Ліги Націй і її діяльність у міжвоєнні роки. США і Ліга Націй. Розширення впливу США в Латинській Америці і в Тихоокеанському басейні. Світова економічна криза і її вплив на міжнародні відносини Західного світу. Спроба створення системи колективної безпеки в Європі. Зародження і посилення тоталітарних режимів. Агресивна зовнішня політика тоталітарних держав. Внесок США в економічне відродження Німеччини. Схожість та відмінність у зовнішньополітичному курсі Німеччини і Італії у міжвоєнний період. Підготовка Німеччини та Італії до війни. Крах Версальсько-Вашингтонської системи договорів і його наслідки. Роль США і СРСР у підготовці до Другої світової війни. Політика «умиротворення агресора» провідних європейських країн та її наслідки.

МОДУЛЬ 2

КРАЇНИ ЄВРОПИ І АМЕРИКИ

У 1939 р. – НАПРИКІНЦІ 80-х рр. XX ст.

Тема 2.1. Світ у роки Другої світової війни (1939 – 1945 рр.). Причини, характер та періодизація Другої світової війни. Хід війни. Окупаційна політика Німеччини. Кримська (Ялтинська) конференція. Військова поразка та капітуляція Німеччини. Проголошення створення ООН. Берлінська (Потсдамська) конференція та її рішення. Підсумки та наслідки Другої світової війни.

Тема 2.2. Німеччина у 1945 – 1990 рр. Рішення Потсдамської конференції щодо Німеччини. Політика окупаційних властей у 1945 – 1949 рр. Розкол Німеччини. Утворення Федеративної Республіки Німеччина (ФРН) і Німецької Демократичної Республіки (НДР).

ФРН у 1949 – 1990 рр. Формування політичних партій: ХДС-ХСС, ВДП, СЕПН та їх вплив на політичне життя країни. К. Аденауер і його роль у політичному житті ФРН. Підготовка і прийняття Конституції ФРН, її основні положення. Інтеграція ФРН в європейські структури. «Німецьке економічне диво». Уряди Л. Ерхарда, К.Г. Кізінгера, В. Брандта, Г. Шмідта, Г. Коля та їх роль в економічному житті ФРН.

НДР у 1949 – 1990 рр.: тоталітарний режим за радянським зразком. Революція 1989 р. в НДР. Об'єднання Німеччини.

Тема 2.3. Франція у 1945 – 1980-х рр. Співвідношення політичних сил у Франції після визволення від німецької окупації. Ш. де Голль як політичний діяч. Конституція 1946 р. і утворення Четвертої республіки. Політичне і соціально-економічне життя Франції в роки Четвертої республіки. Зовнішня політика Франції наприкінці 1940-х – в середині 1950-х рр. Колоніальні війни.

Конституція 1958 р. і створення П'ятої республіки. Її зовнішня і внутрішня політика. Вибори 1969 р. Політика уряду Ж. Помпіду. Зближення лівих сил, їх соціальна програма. Президентські вибори 1974 р. Уряд Ж. д'Естена і його політичний курс. Соціально-економічний розвиток Франції у 1970-х рр. Криза 1981 р. Обрання Ф. Міттерана президентом Франції. Зовнішня політика уряду Міттерана – Моруа.

Тема 2.4. США у 1945 – 1980-х рр. Зміцнення міжнародних позицій США внаслідок Другої світової війни. Адаптація країни до мирного життя. «Справедливий курс» уряду Г. Трумена. Початок «холодної війни», роль США. Боротьба з лівими силами. «Маккартизм». Президентські вибори 1952 р. Перемога Д. Ейзенхауера і його реформи, спрямовані на державну підтримку НТР. Президентські вибори 1960 р., перемога Дж. Кеннеді. Концепція «нових рубежів». Успіхи в економіці і освоєнні космосу.

Програма побудови «великого суспільства» Л. Джонсона, внутрішня і зовнішня політика його уряду. Вибори 1968 р. і прихід до влади республіканців. Соціально-економічний курс уряду Р. Ніксона і Дж. Форда.

Соціальні рухи і партійно-політична боротьба в США наприкінці 1960-х – першій половині 1970-х рр. «Криза довіри» і прихід до влади Дж. Картера. Президентство Р. Рейгана. «Рейганоміка»: «секрети» її успіху.

Тема 2.5. Італія у 1945 – 1980-х рр. Підсумки Другої світової війни для Італії. Парламентські вибори 1948 р. Внутрішня і зовнішня політика уряду А. Де Гаспері. Аграрна реформа. Підписання мирного договору. Парламентські вибори 1953 р. і утворення центристської коаліції. Італійське «економічне диво», його чинники і соціальні наслідки. Еволюція політичної програми ІСП. Економічний розвиток і науково-технічний прогрес в Італії у 1960-х рр. Економічна криза середини 1970-х рр. і її наслідки. Парламентські вибори 1976 р. Політика «національної солідарності». Б. Краксі і новий політичний курс ІСП. Результати парламентських виборів 1979 р. П'ятипартійна коаліція та її політика.

Тема 2.6. Велика Британія в період з 1945 р. до кінця 1980-х рр. Становище у Великій Британії наприкінці Другої світової війни. Внутрішня і зовнішня політика консерваторів у 1951 – 1957 рр. «Суецька криза» 1956 р. Соціально-економічний розвиток Великобританії у 1950-х рр.

Науково-технічна революція і її вплив на економічний розвиток Великої Британії. Політика консервативних кабінетів. Боротьба з програмних питань в Лейбористській партії. Еволюція політики «цін і доходів». Велика Британія в європейській політиці 1960-х рр. Початок Ольстерської кризи. Завершення переходу від імперії до Британської Співдружності націй.

Перемога консерваторів на виборах 1970 р. Закон про відносини в промисловості. Вступ Англії в ЄЕС. Загострення кризи в Північній Ірландії. Страйк шахтарів. Падіння уряду Е. Хіта. Внутрішня політика кабінету Г. Вільсона. «Соціальний контракт». Референдум про участь Великобританії в ЄЕС.

Вибори 1979 р. і прихід до влади консерваторів. Внутрішня політика уряду М. Тетчер. Затяжний конфлікт в Ольстері. Закон про відвернення тероризму. Зовнішньополітичний курс кабінету М. Тетчер. Фолклендська (Мальвінська) криза. Незгоди в

Консервативній партії з проблем європейської інтеграції. Причини відставки М. Тетчер.

Тема 2.7. Країни Південної Європи у другій половині 1940-х – наприкінці 1980-х рр. Іспанія в роки диктатури Ф. Франко. Державно-політичний устрій країни – система 6 хартій, каудильїзм, репресії, адміністративний централізм і обмеження прав національних меншин. Соціально-економічний розвиток Іспанії у другій половині 1940-х – середині 1970-х рр. Зовнішня політика. Смерть Ф. Франко і перехід влади до рук принца Хуана Карлоса Бурбона. Лібералізація і демократизація суспільно-політичного життя. Парламентські вибори 1977 р.

Соціально-економічний розвиток Португалії у другій половині 1940-х – середині 1970-х рр. Диктатура А. Салазара – М. Каетану. Зовнішня політика країни. Суспільно-політична криза першої половини 1970-х рр. Революція гвоздик (25 квітня 1974 р.). Відновлення демократичних прав і свобод. Дефашизація країни. Припинення колоніальних війн. Ухвалення Конституції 1976 р. і початок «соціалістичного експерименту». Розкол у таборі лівих політичних сил. Повернення до влади прихильників ліберального шляху розвитку. Соціально-економічний і внутрішньополітичний розвиток Португалії у 1980-х рр. Вступ до ЄЕС.

Становище в Греції у перші повоєнні роки. Громадянська війна між комуністами і прихильниками прозахідної орієнтації. Соціально-економічний і внутрішньополітичний розвиток Греції у 1950-х – середині 1960-х рр. Диктатура «чорних полковників». Проголошення республіки (1974 р.) і початок демократизації країни. Вступ до ЄЕС (1981 р.). Головні тенденції розвитку Греції у 1980-х рр.

Тема 2.8. «Малі країни» Північної і Західної Європи у 1945 – 1980-х рр. Політичний устрій країн Північної Європи. Провідні партії, їх соціальна база і роль у суспільно-політичному житті. Соціально-економічний розвиток країн Північної Європи: структура господарства і виробнича спеціалізація. «Шведська модель соціалізму». Різні темпи інтеграції країн Північної Європи до ЄЕС. Особливості євроатлантизму Данії і Норвегії. Послідовний нейтралітет Швеції і Фінляндії.

Політичний устрій країн Бенілюксу. Провідні партії, їх соціальна база і роль у суспільно-політичному житті. Соціально-економічний розвиток країн Бенілюксу: структура господарства і виробнича спеціалізація. Фламандська проблема і поступова еволюція державно-територіального устрою Бельгії. Участь держав Бенілюксу в процесі євроінтеграції. Зовнішня політика Бельгії, Нідерландів і Люксембургу у повоєнний період.

Політичний устрій Австрії. Утворення класичної двопартійної системи. Соціально-економічний розвиток Австрії: структура господарства і виробнича спеціалізація. Роль держави у господарському житті країни. Зовнішня політика Австрії у повоєнний період.

Специфіка політико-правової системи Швейцарії і її державно-територіального устрою. Соціально-економічний розвиток країни: структура господарства і виробнича спеціалізація. «Універсальний нейтралітет» Швейцарії.

Тема 2.9. Угорщина, Румунія і Албанія у другій половині 1940-х – наприкінці 1980-х рр. Створення тимчасового уряду в Угорщині. Парламентські вибори у листопаді 1945 р. і проголошення республіки. Демократичні перетворення. Початок відновлення економіки. Політична боротьба 1953 – 1956 рр. Народні виступи та їх придушення радянськими збройними силами. Утворення уряду на чолі з Я. Кадаром. Економічні реформи 1960-х рр.: їх сутність і ступінь ефективності. Наростання кризових явищ в економічному, соціальному і суспільно-політичному житті Угорщини наприкінці 1970-х – у середині 1980-х рр. Зміни в керівництві країною. Розпуск УСРП. Створення нових партій. Діяльність Угорського демократичного форуму. Підсумки парламентських виборів 1990 р.

Політична боротьба в Румунії одразу після визволення країни. Уряд Петру Гроза. Ліквідація монархії. Підготовка і проведення аграрної реформи. Перший п'ятирічний план. Структурні диспропорції у народному господарстві. Наростання соціальної напруги. Порушення законності і репресії. Продовження прискореної індустріалізації в Румунії у 1960-х рр. Авторитарний режим Н. Чаушеску. Особливий зовнішньополітичний курс Румунії. Симптоми системної

політичної і економічної кризи. Наростання соціальної напруги в країні у 1980-х рр. Події в Тімішоарі. Початок народного повстання. Бої в Бухаресті. Втеча і страта Ніколає та Олени Чаушеску. Діяльність Фронту національного порятунку. Створення нових і відродження «історичних» партій.

Визволення Албанії. Перетворення національно-визвольних рад в органи народної влади. Політичні та економічні зміни. Однопартійна система. Загострення відносин з Радянським Союзом. Ізоляціоністська політика албанського керівництва. Соціально-економічний і внутрішньополітичний розвиток Албанії у 1960 – 1980-х рр.

Тема 2.10. Країни Латинської Америки у 1940-х – наприкінці 1980-х рр. Прискорення економічного розвитку латиноамериканських країн під час Другої світової війни і у перші повоєнні роки. Посилення демократичних тенденцій. Основні тенденції соціально-економічного і політичного розвитку країн регіону наприкінці 1940-х – 1950-х рр. Криза традиційних структур латиноамериканського суспільства у другій половині 1950-х – середині 1960-х рр. Інтеграційні процеси в Латинській Америці. Економічний розвиток Латинської Америки у другій половині 1960-х рр. Втручання США у внутрішні справи країн Центральної Америки. Соціально-економічний і політичний розвиток Куби у 1970-х – 1980-х рр.

Тема 2.11. Розвиток міжнародних відносин у другій половині 1940-х – наприкінці 1980-х рр. Головні наслідки і результати Другої світової війни. Початок діяльності ООН. Процеси над головними військовими злочинцями. Проблема мирних договорів з Німеччиною та Австрією. Мирні договори з колишніми союзниками Німеччини у війні. Мирне врегулювання відносин з Японією. Сан-Франциський договір.

«Холодна війна»: її причини, основні етапи та форми протистояння. Доктрина Трумена. План Маршалла. Зовнішньополітичний курс СРСР. Розкол Німеччини. Формування ворожих воєнно-політичних блоків. Гонка озброєнь. Створення ракетно-ядерної зброї. Національно-визвольні революції і боротьба за незалежність у країнах Південно-Східної Азії і Тихого океану. Боротьба за незалежність у країнах Близького Сходу і Північної

Африки. Арабо-ізраїльські війни. Війна в Кореї і її вплив на міжнародну ситуацію. Конференція в Женеві і припинення війни в Індокитаї. «П'ять принципів мирного співіснування». «Суецька криза» и троїста агресія проти Єгипту. Рух неприєднання. Вступ ФРН до НАТО. Організація Варшавського договору (ОВД). Державний договір з Австрією. XX з'їзд КПРС і нова концепція зовнішньої політики СРСР.

Основні принципи і напрями зовнішньої політики країн НАТО і ОВД у 1950 – 1960-х рр. Проблема безпеки в Європі. «Німецьке питання». Проблема роззброєння. Московський договір про заборону випробувань ядерної зброї у трьох середовищах 1963 р. Зростання ролі країн «третього світу». Інтервенція в Конго. «Карибська криза» 1962 р. Близькосхідний конфлікт: витоки та війна 1967 р. Агресія США у В'єтнамі.

Розрядка міжнародної напруги у 1970-х рр. Угоди ОСО-1, ОСО-2. Паризька угода і конференція щодо В'єтнаму. «Розрядка» в Європі. Заклучний акт НБСЄ. Поворот до конфронтації наприкінці 1970-х – у першій половині 1980-х рр. та його причини. Гонка озброєнь і проблема роззброєння в ці роки. Індійсько-пакистанська сутичка 1971 р. Арабо-ізраїльська війна 1973 р. Ірано-іракська війна (1980 – 1988 рр.). Війна СРСР в Афганістані. Вторгнення США в Гренаду і Панаму. Конфлікти в Африці. Агресія Іраку проти Кувейту.

МОДУЛЬ 3

КРАЇНИ ЄВРОПИ І АМЕРИКИ НАПРИКІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Тема 3.1. Головні тенденції розвитку світу після 1991 р. Розвиток міжнародних відносин після розпаду СРСР. Розвал Югославії та етнічні конфлікти на її терені. Нові регіональні конфлікти і зростання ролі у їх вирішенні ООН. Рух неприєднання. Загострення проблеми «Північ-Південь». Формування нового світового порядку.

Новий етап НТР і його особливості. «Інформаційне суспільство». Глобалізація: її причини, сутність, рушійні сили та впливи на розвиток людської цивілізації. Посилення ролі транснаціональних корпорацій. Поглиблення економічної та

політичної інтеграції в Європі. Розширення ЄЕС. Протиріччя в ЄЕС. Європейський парламент. «Єдиний європейський акт». Маастрихтські угоди. Проблема переходу до єдиної валюти – євро. Шенгенські угоди. Особливості інтеграційного процесу в Північній Америці (НАФТА). Нерівномірність поширення глобалізації. Зародження і розгортання антиглобалістського руху. Глобальні проблеми сучасності. Проблема міжнародної злочинності і тероризму.

Якісні зрушення у структурі зайнятості, професійному складі і матеріальному становищі трудящих. Середній клас. Нові маргінальні верстви суспільства. Міграції робочої сили. Становище іноземних робітників. Соціальні протиріччя. «Зелені». Рух «громадянських альтернатив».

Роль церкви у сучасному світі. Нові явища в культурі. Розвиток суспільно-філософської думки. «Нові праві». Зміни у мистецтві. Постмодернізм. Світова «масова культура».

Тема 3.2. Країни Європи та Америки наприкінці XX – на початку XXI ст. Спроби здійснення реформ у НДР. Крах «Берлінської стіни». Поява нових партій. Проблема об'єднання двох німецьких держав. Об'єднання Німеччини і міжнародно-правове врегулювання «німецької проблеми». Розвиток Німеччини у 1990 – 2017 рр.

Перемога правих партій на виборах 1986 р. у Франції. Неоліберальний курс кабінету Ж. Ширака. Повторне обрання Ф. Міттерана президентом Франції. Його внутрішня і зовнішня політика. Розвиток Франції у 1995 – 2017 рр.

Виборча компанія 1988 р. у США. Політика уряду Дж. Буша. Компанія 1992 р. і повернення демократів у Білий дім. Розвиток США у 1993 – 2017 рр.

Розвиток Італії наприкінці XX – на початку XXI ст.

Розвиток Великобританії наприкінці XX – на початку XXI ст.

Розвиток країн Південної Європи наприкінці XX – на початку XXI ст.

Розвиток Угорщини, Румунії та Албанії наприкінці XX – на початку XXI ст.

Розвиток країн Латинської Америки наприкінці XX – на початку XXI ст.

Радянсько-американські відносини у другій половині 1980-х рр. Угода щодо РСД-РМД. Договори про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО-1, СНО-2). Віденська і Паризька зустріч представників держав-учасниць НБСЄ. Угода про скорочення звичайних озброєнь в Європі. Курс на національне примирення в Афганістані, Нікарагуа, Камбоджі, Анголі й Намібії. Припинення діяльності РЕВ і ОВД. Міжнародні відносини наприкінці XX – на початку XXI ст.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ІЗ МЕТОДИЧНИМИ РЕКОМЕНДАЦІЯМИ

На семінарських заняттях розглядаються найбільш цікаві і важливі проблеми в історії країн Європи і Америки з 1918 р. до сьогодення. Більш детально досліджуються соціально-економічні, суспільно-політичні та культурні процеси у провідних країнах світу.

Семінарське заняття № 1 Розвиток Сполучених Штатів Америки у 1918 – 1941 рр.

Проблеми для обговорення:

1. Підсумки Першої світової війни для США.
2. Суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток США у «період процвітання» (1920-ті рр.).
3. Світова економічна криза 1929 – 1933 рр. та її вплив на внутрішньополітичну ситуацію в США. «Новий курс» Ф.-Д. Рузвельта.
4. Зовнішня політика США у міжвоєнний період.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Визначте підсумки Першої світової війни для США та ступінь їхнього впливу на суспільно-політичний і соціально-економічний розвиток країни. Події світової війни прискорили зміни, які намітилися в усіх сферах життя США ще на межі століть: стрімке зростання міст, розквіт промисловості, зростання національного ринку і виробництво товарів споживання, падіння авторитету церкви і сім'ї. Рівень життя у Сполучених Штатах був набагато вищим за такі ж показники у провідних європейських країнах. Після Першої світової війни у США спостерігається зміцнення економічного і фінансового становища. З'ясуйте їх передумови та причини.

Друге питання семінарського заняття варто розпочати із аналізу президентських виборів 1920 р. Охарактеризуйте виборчі платформи Демократичної і Республіканської партій. Визначте причини поразки Демократичної партії. Дайте оцінку діяльності

Республіканської адміністрації у 1920-х рр. (У. Гардінг (1921 – 1923 рр.), К. Кулідж (1923 – 1929 рр.), Г. Гувер (1929 – 1933 рр.).

Проаналізуйте суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток США у «період процвітання» («проспериті»). Дайте відповіді на наступні запитання. У чому полягала партійно-політична боротьба в роки стабілізації? Чим, на Вашу думку, пояснюється ослаблення в цей час робітничого руху? Визначте сутність політики «соціального партнерства».

У третьому питанні варто зупинитись на суспільно-політичній ситуації в США у роки «Великої депресії». Економічна криза 1929 – 1933 рр. і відсутність соціального законодавства різко загострили соціальні проблеми країни. Охарактеризуйте антикризову політику президента Г. Гувера та передумови переходу до політики державно-монополістичного регулювання. Проаналізуйте президентські вибори 1932 р., що відбулися в обстановці голодних походів, масового безробіття, найтяжчої кризи в США, перемогу на яких отримав демократ Ф.Д. Рузвельт.

Дайте характеристику «Новому курсу» Ф.Д. Рузвельта. На основі документів проаналізуйте основні заходи перших «100 днів», у т.ч. політику фінансового оздоровлення, тимчасову відмову від ринкових відносин, закони про відновлення промисловості і допомогу сільському господарству. При цьому необхідно виділити не тільки фінансово-економічну, а й соціально-політичну складову даного законодавства. Покажіть взаємозв'язок законодавства періоду «Нового курсу» і теорії Дж. М. Кейнса. Це допоможе прослідкувати становлення основ системи соціального забезпечення в США, а також показати зміцнення прав профспілок при наймі або звільненні робітників.

Четверте питання присвячене вивченню американської зовнішньої політики у міжвоєнний період. Визначте роль США під час проведення Паризької і Вашингтонської мирних конференцій. У чому, на Вашу думку, сутність ідеї «месіанської ролі» Сполучених Штатів у післявоєнному світі, сформульованої В. Вільсоном? Дайте характеристику зовнішньополітичному курсу США у 1920-х рр.: Сполучені Штати і Версальська система міжнародних відносин; репараційне питання та шляхи його вирішення; план Дауеса; план Юнга; європейська безпека і

проблема роззброєння; підготовка міжнародної конференції з роззброєння; пацифізм; пакт Бріана-Келлога.

Після приходу Ф.Д. Рузвельта до влади відбулися і певні зміни у зовнішній політиці в 1930-х рр. США перейшли до політики «доброго сусіда» по відношенню до країн Латинської Америки. Однак у зовнішній політиці продовжував переважати ізоляціонізм, про що свідчило і законодавство про нейтралітет. У 1939 р. США зберігали нейтралітет, але поступово розширювали сферу співробітництва із Великою Британією. У той же час зростали протиріччя США і Японії на Тихому океані, що вилилося 7 грудня 1941 р. у напад японської авіації на Перл-Харбор. США вступили до Другої світової війни.

Рекомендована література:

1. Иवानян Э.А. Белый дом. Президенты и политика / Э.А. Иवानян. – М.: Наука, 1979. – 383 с.
2. Иवानян, Э.А. От Дж. Вашингтона до Дж. Буша. Белый дом и пресса. / Э.А. Иवानян. – М.: Наука, 1991. – 367 с.
3. История мировой экономики. Хозяйственные реформы 1920 – 1990-х гг. / Под ред. А.Н. Марковой. – М.: Высшая школа, 1995. – 192 с.
4. Мальков В.Л. Франклин Рузвельт. Проблемы внутренней политики и дипломатии / В.Л. Мальков. – М.: Мысль, 1988. – 350 с.
5. Маныкин А.С. История двухпартийной системы США (1789 – 1980) / А.С. Маныкин. – М.: Изд-во МГУ, 1981. – 285 с.
6. Маныкин А.С. Эра демократов: партийная перегруппировка в США 1933 – 1952 гг. / А.С. Маныкин. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 262 с.
7. Никитин В.А. Консерватизм и политическая борьба в США 1900 – 1929 гг. / В.А. Никитин. – М.: Наука, 1991. – 326 с.
8. Печатнов В.О. История внешней политики США / В.О. Печатнов, А.С. Маныкин. – М.: Международные отношения, 2012. – 669 с.
9. Согрин В.В. История США: Учебное пособие / В.В. Согрин. – СПб.: Питер, 2003. – 192 с.

Семінарське заняття № 2
Розвиток Німеччини у 1919 – 1939 рр.

Проблеми для обговорення:

1. Підсумки Першої світової війни для Німеччини. Версальський мир 1919 р.

2. Листопадова революція 1918 – 1919 рр.: причини, рушійні сили, особливості. Встановлення Веймарської республіки.
3. Політичний та соціально-економічний розвиток Веймарської республіки (1919 – 1933 рр.)
4. Німеччина в період нацистської диктатури.
5. Зовнішня політика Німеччини у міжвоєнний період.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Розглядаючи перше питання, студенти повинні зрозуміти сутність рішень Паризької мирної конференції відносно Німеччини, як країни, що зазнала поразки у війні. У чому, конкретно, знайшли прояв обмеження суверенітету і територіальної цілісності цієї країни, якою була мета цих рішень та їх наслідки? Відповівши на ці питання, студенти усвідомлять протиріччя Версальської системи міжнародних відносин та їх зв'язок із підготовкою нової світової війни.

Друге питання присвячене революційним подіям 1918 – 1919 рр. У першу чергу, з'ясуйте передумови, причини та особливості Листопадової революції. Проаналізуйте розстановку політичних сил в Національних зборах та утворення уряду «веймарської коаліції». Охарактеризуйте процес конституювання Веймарської республіки.

Розглядаючи третє питання до семінарського заняття, варто приділити увагу заходам в області внутрішньої політики. Проаналізуйте політичне становище країни, путч Каппа-Лютвіца, результати парламентських виборів 1920 р. Які події, на Вашу думку, привели до політичної кризи 1923 р.? Визначте причини активізації лівого радикалізму. У чому сутність курсу КПП на революцію та причини його краху? Прослідкуйте процес виникнення Націонал-соціалістичної німецької робітничої партії на початку 1920-х рр. Охарактеризуйте програму партії та події «пивного путчу» 1923 р.

Насамкінець приділіть увагу розвитку Веймарської республіки у другій половині 1920-х рр. Використайте для цього наступну схему: особливості економічної стабілізації; утворення і діяльність правочентристського блоку; президентські вибори 1925 р.; розширення соціальної бази республіки; теорія і практика

СДПН; парламентські вибори 1928 р. і формування «великої коаліції»; криза лівого і правого радикалізму.

Під час вивчення четвертого питання варто зупинитись на причинах успіху Націонал-соціалістичної німецької робітничої партії та еволюції її доктрини. Проаналізувавши внутрішню структуру НСДАП, покажіть її місце в державі. Після приходу А. Гітлера до влади розпочався процес уніфікації нацистського режиму. На основі документів необхідно прослідкувати ліквідацію республіканського ладу та становлення режиму нацистської диктатури. Зверніть увагу на формування державної і судової системи, економічну теорію і практику в тоталітарній Німеччині, соціальну структуру Третього Рейху.

П'яте питання присвячене вивченню зовнішньої політики Німеччини у міжвоєнний період. Дане питання варто поділити на два блоки. У першому блоці потрібно зосередити увагу на особливостях зовнішньої політики Веймарської республіки: боротьба з питань репараційної політики у 1920 – 1922 рр.; Рапалльський договір 1922 р.; Рурська криза 1923 р.; план Дауеса 1924 р.; Локарнські угоди 1925 р.; план Юнга 1929 р. У другому блоці визначте особливості зовнішньополітичного курсу нацистської Німеччини. У першу чергу прослідкуйте, як змінився характер зовнішньої політики Німеччини після приходу до влади нацистів. Сформулюйте основні зовнішньополітичні пріоритети Третього Рейху. Визначте роль Німеччини у розв'язанні Другої світової війни.

Рекомендована література:

1. Биск И.К. История повседневной жизни в Веймарской республике / И.К. Биск. – М.: Наука, 1992. – 156 с.
2. Ватлин А. Германия в XX веке / А. Ватлин. – М.: РОССПЭН, 2002. – 336 с.
3. Версальский мирный договор (Париж, 28 июня 1919 г.) // Хрестоматия по истории международных отношений в новейшее время: В 5 кн. / Сост. Д.В. Кузнецов. – Благовещенск, 2013. – Кн. 4. – С. 14-19.
4. Винклер Г.А. Веймар 1918 – 1933: история первой немецкой демократии / Г.А. Винклер. – М.: РОССПЭН, 2013. – 878 с.
5. Патрушев А.И. Германия в XX веке: Учебное пособие / А.И. Патрушев. – М.: Дрофа, 2004. – 434 с.

6. Система мандатов Лиги Націй // Хрестоматия по истории международных отношений в новейшее время: В 5 кн. / Сост. Д.В. Кузнецов. – Благовещенск, 2013. – Кн. 4. – С. 47-52.

7. Ширер У. Взлет и падение Третьего рейха [Электронный ресурс] / У. Ширер. – М.: Востокдиздат, 1991. – Т. 1-2. – Режим доступа: <http://www.lib.ru/MEMUARY/GERM/shirer1.txt>

Семінарське заняття № 3 **Розвиток Франції у 1918 – 1930-х рр.**

Проблеми для обговорення:

1. Підсумки Першої світової війни для Франції.
2. Особливості суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку Франції в період від уряду «Національного блоку» Ж. Клемансо до уряду «Національного єднання» Р. Пуанкаре.
3. Франція в роки світової економічної кризи 1929 – 1933 рр. Перемога коаліції Народного фронту 1936 р. та політика реформ.
4. Зовнішня політика Франції у міжвоєнний період.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

У першому питанні до семінарського заняття потрібно визначити підсумки Першої світової війни для Франції: а) людські втрати; б) економічне і політичне становище країни; в) позиції на міжнародній арені.

Друге питання слід вивчати із аналізу парламентських виборів 1919 р. та їх результатів. Визначте, які причини привели до перемоги «Національного блоку» Ж. Клемансо. У чому полягала внутрішня політика і соціальне законодавство урядів Національного блоку? Охарактеризуйте процес розколу робітничого і соціалістичного руху у Франції і утворення Комуністичної партії (ФКП). Дайте відповідь на питання: у чому проявилася криза діяльності Національного блоку? Далі побудуйте відповідь за наступною схемою: 1) перемога Лівого блоку на парламентських виборах 1924 р. та політична діяльність Е. Ерріо; 2) аналіз внутрішнього становища країни; 3) фінансова криза; 4) падіння Лівого блоку; 5) діяльність уряду «Національного

єднання». Р. Пуанкаре і зміцнення стабілізаційних процесів; 6) Франція і питання національної безпеки.

При вивченні третього питання варто зупинитись на причинах і особливостях економічної кризи 1929 – 1933 рр. у Франції та ідей дирижизму. Проаналізуйте правий дирижизм А. Тардье і П. Лаваля як варіант антикризової політики. Визначте причини зростання фашистської небезпеки та зміцнення позицій таких організацій, як Бойові (Вогняні) Хрести, Французька Солідарність, Французька дія (Аксьон Франсез). Охарактеризуйте події 6 лютого 1934 р. та їх політичні наслідки.

У другому блоці даного питання визначте зміни у підходах лівих партій до оцінки політичної ситуації. Прослідкуйте процес створення блоку комуністів і соціалістів, як результат – 14 липня 1935 р. – створення Народного фронту. Проаналізуйте програму Народного фронту та шляхи її реалізації. Покажіть основні досягнення Народного фронту у соціальній та економічній сферах, і у той же час причини наростання протиріч. Серед них: зростання інфляції і «втеча» капіталів як наслідок соціальних перетворень; протиріччя, пов'язані із забороною тільки фашистських Ліг, але продовження діяльності політичних організацій фашистської спрямованості; протиріччя у зовнішній політиці, пов'язані із початком громадянської війни в Іспанії. Після Мюнхенської конференції 1938 р. Народний фронт розпався. Проаналізуйте конституційну кризу Третьої республіки напередодні Другої світової війни та надзвичайне законодавство уряду Е. Даладье.

Насамкінець з'ясуйте особливості зовнішньої політики Франції у міжвоєнний період: позиції Франції на Паризькій мирній конференції; репараційне питання; участь Франції у Вашингтонській конференції; загострення франко-німецьких відносин і окупація Рура; розрив франко-британської «згоди»; французька політика у Східній і Південно-Східній Європі; Локарнська конференція; ідеї європейської єдності; план «пан-Європи»; пацифізм та пакт Бріана-Келлога; зовнішня політика Франції у 1930-х рр. – від політики колективної безпеки до політики «умиротворення агресора».

Рекомендована література:

1. Антюхина-Московченко В.И. Третья республика во Франции. 1918 / В.И. Антюхина-Московченко. – М.: Соцгиз, 1986. – 488 с.
2. Арзаканян М.Ц. и др. История Франции: Учебник для вузов / М.Ц. Арзаканян, А.В. Ревякин, П.Ю. Уваров. – М.: Дрофа, 2005. – 474 с.
3. История Франции: В 3 т. / Отв. ред. А.З. Манфред. – М.: Наука, 1973. – Т. 3. – 666 с.
4. Ратиани Г.М. Судьба двух республик / Г.М. Ратиани. – М.: Мысль, 1980. – 470 с.
5. Смирнов В.П. Франция в XX веке / В.П. Смирнов. – М.: Дрофа, 2001. – 352 с.

Семінарське заняття № 4 **Великобританія у 1918 – 1939 рр.**

Проблеми для обговорення:

1. Підсумки Першої світової війни для Великої Британії.
2. Внутрішньополітичний і соціально-економічний розвиток Великобританії у 1920-х рр.
3. Велика Британія у 1930-х рр.: основні проблеми внутрішнього життя.
4. Зовнішня політика Великобританії у міжвоєнний період.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

При вивченні першого питання семінарського заняття визначте підсумки Першої світової війни для Великобританії: а) економічне становище країни; б) загострення соціальних проблем; в) активізація робітничого руху та британські тред-юніони; г) грудневі вибори 1918 р. до парламенту і утворення ліберально-консервативного блоку на чолі з Д. Ллойд Джорджем.

З'ясуйте особливості внутрішньої політики коаліційного уряду. Прослідкуйте еволюцію Лейбористської партії. У чому проявився лівий і правий радикалізм у Великій Британії? Охарактеризуйте кризу правлячої коаліції та причини падіння кабінету Д. Ллойд Джорджа.

Друге питання доцільно вивчати з аналізу діяльності першого лейбористського уряду Р. Макдональда. З'ясуйте причини політичної кризи 1924 р. Проаналізуйте діяльність консервативного уряду С. Болдуїна у внутрішній політиці. Визначте особливості економічної стабілізації країни. Приділіть

увагу наступним проблемам: загальний страйк 1926 р. і його наслідки; антиробоче законодавство; пошук соціальних компромісів; мондізм; парламентські вибори 1929 р. та другий лейбористський уряд.

Третє питання присвячене особливостям соціально-економічного і суспільно-політичного розвитку Великої Британії у 1930-х рр. Для аналізу скористайтеся наступною схемою: 1) світова економічна криза та її особливості у Великобританії; 2) антикризова політика другого лейбористського уряду, її крах; 3) «націонал-лейборизм», створення коаліційного «національного уряду»; 4) британський варіант державного регулювання, протекціонізм, система імперських преференцій; 5) соціальна політика «національного уряду»; 6) імперська політика «національного уряду», Вестмінстерський статут, Оттавська конференція і створення зони фунта стерлінгів; 7) внутрішньополітичне становище країни, британський фашизм; 8) парламентські вибори 1935 р. та внутрішня політика уряду консерваторів.

Аналіз зовнішньої політики Великобританії у міжвоєнний період є предметом вивчення четвертого питання семінарського заняття. Спочатку з'ясуйте позиції країни на Паризькій і Вашингтонській мирних конференціях. Якою Велика Британія бачила долю Німеччини в Європі? Визначте причини послаблення позицій країни в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та загострення відносин із Францією. Ірландське питання. Проаналізуйте особливості англійського зовнішньополітичного курсу у другій половині 1920-х рр.

Визначте відношення Великої Британії до агресивних планів Німеччини після 1933 р. У чому проявилися «нові» тенденції в політиці країни по відношенню до цих дій Третього Рейху? Охарактеризуйте політику «невтручання» Великої Британії, англо-німецькі переговори з чехословацького питання, політику «умиротворення агресора», Мюнхенську угоду 1938 р. Приділіть увагу проблемі європейської безпеки та формуванню франко-британського військово-політичного альянсу. У чому сутність французьких та англійських гарантій незалежності східноєвропейським країнам? Проаналізуйте спробу створення

військового блоку Франції, Великобританії та СРСР. Тристоронні переговори Великобританії, Франції і СРСР улітку 1939 р.

Рекомендована література:

1. Блосфельд Е.Г. Английский левый лейборизм, 1918 – 1945 / Е.Г. Блосфельд. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1990. – 173 с.
2. Блэк Дж. История Британских островов / Дж. Блэк. – СПб.: Евразия, 2008. – 541 с.
3. Великобритания: эпоха реформ / Под ред. А.А. Громыко. – М.: Весь мир, 2007. – 536 с.
4. Дэниел К. Англия. История страны / К. Дэниел. – М.: Эксмо, Мидгард, 2008. – 480 с.
5. История Великобритании / Под ред. Кеннета О. Моргана. – М.: Весь мир, 2008. – 890 с.
6. Остапенко Г.С. Новейшая история Великобритании: XX – начало XXI века: Учеб. пособие / Г.С. Остапенко, А.Ю. Прокопов. – М.: ИНФРА-М, 2012. – 472 с.

Семінарське заняття № 5

«Малі країни» Північної і Західної Європи у міжвоєнний період

Проблеми для обговорення:

1. Країни Північної Європи (Данія, Швеція, Норвегія і Фінляндія) у міжвоєнний період.
2. Країни Бенілюксу у міжвоєнний період.
3. Суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток Австрії у міжвоєнний період.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

При вивченні першого питання семінарського заняття студенти повинні звернути увагу на те, що даний регіон був важливим з геополітичної точки зору – Балтійське море, вихід в Атлантику. В цілому для країн Північної Європи були характерними спільні риси розвитку у міжвоєнний період: модернізація економічної і політичної системи, висока соціально-економічна і політична стабільність, слабкі прояви кризових явищ, початок складання реформістської моделі розвитку, зростання державного втручання в економіку. Однак політичні сили, що перебували при владі в Данії і Швеції, були різними. У Швеції

практично всі уряди були не партійними, а засновувались на формуванні кабінетів професіоналів, головними були ділові якості. У Данії при владі перебували венстре, при конструктивній опозиції соціал-демократів. З'ясуйте особливості соціальної політики в цих країнах (проблема зайнятості населення, податкові реформи, розширення соціального страхування, сфери медичного обслуговування, державної освіти).

Становище в Норвегії і Фінляндії у міжвоєнний період характеризувалось соціальною напругою і гостротою політичної боротьби. З'ясуйте, чому в політичному житті посилювались позиції націоналістичних партій? Це пов'язане з тим, що лідером правих радикалів у Норвегії стала профашистська партія Квіслінга (виникла у 1931 р.), а у Фінляндії в 1930 р. оформився т.зв. Лапуаський рух і в 1932 р. навіть була здійснена спроба державного перевороту.

У період між двома світовими війнами внутрішньополітична ситуація в країнах Бенілюксу залишалася стабільною. У 1919 р. в Бельгії, Нідерландах і Люксембурзі були проведені демократичні реформи виборчої системи. Католицькі уряди в коаліції з робочими партіями соціал-реформістського толку заклали основи прогресивного робочого законодавства і широкої системи соціального страхування. Проаналізуйте суспільно-політичний і соціально-економічний розвиток Бельгії, Нідерландів і Люксембургу у досліджуваний період. З'ясуйте ступінь загрози діяльності профашистських партій на демократичний розвиток держав («Націонал-соціалістичний рух» А. Мюссерта в Нідерландах, Фламандський національний союз, націоналістичний рух рексистів на чолі з Дегрелем у валлонських провінціях Бельгії). Насамкінець приділіть увагу зовнішній політиці країн Бенілюксу. Зважайте на те, що закінчення Першої світової війни остаточно закріпило «прозахідну» орієнтацію країн Бенілюксу. У наступні роки Бельгія, Нідерланди і Люксембург незмінно підтримували політику Англії і Франції, спрямовану на створення нової системи міжнародних відносин під егідою Ліги Націй. Поясніть, якими факторами зумовлені вище перелічені напрямки зовнішньополітичного курсу цих країн?

Третє питання семінарського заняття вимагає аналізу суспільно-політичного і соціально-економічного розвитку Австрії

у 1918 – 1939 рр. Спершу прослідкуйте процес розпаду Австро-Угорської імперії та утворення Австрійської республіки. Охарактеризуйте особливості внутрішнього становища Австрії у 1920-х – 1930-х рр.: роль Соціал-демократичної робочої партії Австрії і Християнсько-соціальної партії у політичному житті; складне економічне становище та шляхи виходу з нього; утворення політизованих збройних формувань та серія зіткнень між ними («Шуцбунд» – «Союз стрілков» Соціал-демократичної партії, «Союз захисту Батьківщини» – «Хаймвер» праві сили); австрофашизм та авторитарне правління канцлера Е. Дольфуса у 1933 – 1938 рр.; аншлюс Австрії 1938 р. Насамкінець визначте особливості зовнішньої політики Австрії у міжвоєнний період.

Рекомендована література:

1. Барышников В.Н. От прохладного мира к зимней войне: Восточная политика Финляндии в 30-е гг. / В.Н. Барышников. – СПб.: СПбГУ, 1996. – 352 с.
2. Ватлин А.Ю. Австрия в XX веке/ А.Ю. Ватлин. – М.: Дрофа, 2006. – 222 с.
3. История Дании / Под ред. С. Буска и Х. Паульсена. – М.: Весь мир, 2007. – 462 с.
4. История Норвегии / Под ред. А.Ю. Беляковой. – М.: Наука, 1980. – 710 с.
5. История Швеции / Под ред. А.Ю. Беляковой. – М.: Наука, 1974. – 719 с.
6. Канн А.С. История скандинавских стран (Дания, Норвегия, Швеция) / А.С. Канн. – М.: Высшая школа, 1980. – 316 с.
7. Полтавский М.А. История Австрии. Пути государственного и национального развития: В 2 ч. / М.А. Полтавский. – М.: Б.и., 1992. – Ч. 2.: От революции 1848 г. до революции 1918 – 1919 гг. – 369 с.
8. Юссила О. Политическая история Финляндии. 1809 – 2009 / О. Юссила, С. Хентила, Ю. Невакиви; Пер. с фин. – М.: Весь мир, 2010. – 472 с.

Семінарське заняття № 6

Країни європейського Середземномор'я у міжвоєнний період

Проблеми для обговорення:

1. Іспанія у 1918 – 1939 рр.

2. Внутрішньополітичний і соціально-економічний розвиток Італії у міжвоєнний період.
3. Португалія у міжвоєнний період.
4. Розвиток Греції у 1920-х – 1930-х рр.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

У процесі вивчення першого питання визначте особливості соціально-економічного і політичного розвитку Іспанії у 1920-х – 1930-х рр. Спочатку проаналізуйте перший досвід авторитарної моделі «наздоганяючого розвитку» – диктатуру Х. Примо де Рівери. З'ясуйте особливості політичної кризи 1930 – 1931 рр. та політичного розвитку Іспанії у 1931 – 1933 рр. Дайте аналіз внутрішній політиці уряду М. Асаньї. Прослідкуйте еволюцію партійно-політичного спектру в Іспанії на початку 1930-х рр. та ранній етап генезису іспанського фашизму. Охарактеризуйте становище Іспанії у період «чорного двохліття» (1933 – 1935 рр.).

Проаналізуйте процес утворення Народного фронту, його програмні установки та перемогу на виборах 1936 р. У чому полягали особливості внутрішньої політики уряду Народного фронту? З'ясуйте причини виникнення і характер громадянського конфлікту в Іспанії. Антиреспубліканський закат 1936 р. і початок Громадянської війни в Іспанії. Зазначте основні етапи Громадянської війни 1936 – 1939 рр. та її підсумки. Визначте ступінь іноземного втручання у внутрішні справи Іспанії. Назвіть причини поразки республіки. У чому проявилася консолідація фашистського режиму в Іспанії наприкінці 1930-х рр.? Назвіть основні вектори зовнішньополітичного курсу Іспанії у міжвоєнний період.

Друге питання семінарського заняття присвячене проблемі внутрішньополітичного і соціально-економічного розвитку Італії у міжвоєнний період. Спочатку зазначте підсумки Першої світової війни для країни: криза ліберальної парламентської держави, загострення соціально-економічних проблем, зростання націоналістичних настроїв, активізація робітничого руху, розкол Соціалістичної партії. Прослідкуйте процес виникнення фашистського руху та його особливості в Італії. Складіть політичний портрет Б. Муссоліні. У чому проявився наступ фашизму в країні, які методи боротьби за владу було застосовано?

Проаналізуйте «похід на Рим» та причини приходу фашистів до влади. Визначте особливості фашизації країни, повноважень уряду і парламенту, надзвичайного законодавства 1926 р., соціально-економічної політики фашизму, проголошення корпоративної системи. Насамкінець назвіть основні вектори зовнішньополітичного курсу Італії у міжвоєнний період.

Третє питання доцільно розбити на два блоки. У першому блоці розгляньте соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Португалії у період першої республіки (до 1926 р.) та у період воєнної диктатури (1926 – 1939 рр.). У другому блоці визначте основні вектори зовнішньополітичного курсу країни у міжвоєнний період.

Четверте питання семінарського заняття розпочніть із вивчення внутрішнього становища Греції у 1920-х – 1930-х рр. за наступною схемою: політичні сили та політична криза 1920-х рр. (воєнний переворот Н. Пластіраса; ліберальний уряд Е. Венізелоса; республіканський уряд А. Папанастасіу; диктатура генерала Пангалоса; правління генерала Конділіса); стабілізація політичного життя наприкінці 1920-х рр.; світова економічна криза 1929 – 1933 рр. і становище Греції; правління П. Цалдаріса; відновлення монархічної форми правління; реставрація монархії (плебісцит 1935 р.); воєнна диктатура Метаксаса. Проаналізуйте зовнішню політику Греції у міжвоєнний період.

Рекомендована література:

1. Алатри П. Происхождение фашизма / П. Алатри; пер. с итал. И.Н. Бочарова. – М.: Изд. иностр. лит., 1961. – 462 с.
2. Брис К. История Италии / К. Брис; Пер. Т. Губарева. – М.: Евразия, 2008. – 640 с.
3. Григорьева И.В. Италия в XX веке / И.В. Григорьева. – М.: Дрофа, 2006. – 256 с.
4. Исаева О.Н. Диктатура Пангалоса в Греции (1925 – 1926) / О.Н. Исаева // Славянский сборник. – Саратов, 1990. – Вып. 4. – С.
5. История стран Центральной и Юго-Восточной Европы XX века. – М.: ИПО Профиздат, 1997. – 348 с.
6. Комолова Н.П. Новейшая история Италии / Н.П. Комолова. – М.: Наука, 1970. – 319 с.
7. Крицкий Л.Г. Португалия / Л.Г. Крицкий. – М.: Мысль, 1981. – 128 с.

8. Страны Южной Европы в современном мире / А.В. Авилова, В.Г. Барановский, К.С. Гаджиев и др.; Отв. ред. В.Г. Барановский и др.; АН СССР, Ин-т мировой экономики и междунар. отношений. – М.: Наука, 1989. – 222 с.

9. Устрялов Н.В. Итальянский фашизм / Н.В. Устрялов. – М.: Вузовская книга, 1999. – 192 с.

10. Шеменков К.А. Греция: проблемы современной истории / К.А. Шеменков. – М.: Мысль, 1987. – 286 с.

Семінарське заняття № 7

Країни Європи та Америки в роки Другої світової війни

Проблеми для обговорення:

1. Причини, початок та характер Другої світової війни.
2. Дискусійні проблеми періодизації Другої світової війни.
3. Антигітлерівська коаліція: основні напрямки співробітництва у боротьбі з фашизмом.
4. Завершення та підсумки Другої світової війни.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Вивчення першого питання семінарського заняття вимагає аналізу основних підсумків розвитку системи міжнародних відносин у 1920-х – 1930-х рр. У першу чергу, визначте протиріччя Версальсько-Вашингтонської системи з точки зору національних інтересів окремих країн та принципів міжнародного права. Прослідкуйте основні кроки, які зробили провідні західні країни в руслі політики «умиротворення» (політики, спрямованої на правову реабілітацію країн, визнаних на Паризькій мирній конференції винуватцями у розв'язанні Першої світової війни, із відповідним корегуванням положень Версальського договірною комплексу).

На основі аналізу міжнародних подій кінця 1920-х – початку 1930-х рр. визначте, в якій мірі вплинув на розвиток міжнародних відносин процес фашизації в країнах «другого ешелону», у т.ч. поява на політичній арені італійської фашистської

держави, німецької нацистської держави. На основні аналізу міжнародних подій 1933 – 1935 рр. визначте переломний момент у розвиткові міждержавних відносин в Західній і Центральній Європі, що визначив формування антиліберальної коаліції країн під егідою Німеччини. Розгляньте події міжнародної політичної кризи 1939 р., представивши позиції країн з актуальних для даного моменту проблем міжнародного життя: Великобританії, Франції, СРСР, Німеччини, Польщі, США.

Друге питання вимагає від студентів знання історіографії з проблем Другої світової війни. Назвіть дискусійні проблеми, пов'язані із визначенням періодів даного воєнного конфлікту в радянській та західній історичній науці.

У третьому питанні дослідіть основні етапи формування Антигітлерівської коаліції. Визначте її учасників, історію об'єднання, спільні дії США, Великої Британії і СРСР в роки Другої світової війни. У чому, на Вашу думку, проявилася основна роль Антигітлерівської коаліції?

У четвертому питанні семінарського заняття потрібно визначити геополітичні, воєнно-політичні та ідеологічні підсумки Другої світової війни. З'ясуйте особливості формування карти післявоєнної Європи на Ялтинській (Кримській) конференції. Охарактеризуйте процес вирішення проблем повоєнного світу і безпеки в Західній півкулі, створення Організації Об'єднаних Націй. Потсдамська конференція: визначення нової системи світополітичних відносин.

Рекомендована література:

1. Вторая мировая война. День за днём: 1939-1945 / Пер. А. Колин и Я. Колина. – М.: ЭКСМО, 2005. – 241 с.
2. Деятельность Антигитлеровской коалиции в 1941 – 1945 гг.: документы // Хрестоматия по истории международных отношений в новейшее время: В 5 кн. / Сост. Д.В. Кузнецов. – Благовещенск, 2013. – Кн. 4. – С. 548-657.
3. Договор о ненападении между СССР и Германией 23 августа 1939 г. // Хрестоматия по истории международных отношений в новейшее время: В 5 кн. / Сост. Д.В. Кузнецов. – Благовещенск, 2013. – Кн. 4. – С. 264-268.
4. Израэлян В.Л. Антигитлеровская коалиция (1941 – 1945 гг.) / В.Л. Израэлян. – М.: Международные отношения, 1964. – 608 с.

5. Козлітін В.Д. Друга світова війна 1939-1945 рр.: Навч. посібник / В.Д. Козлітін. – Х.: РА, 2001. – 336 с.
6. Лиддел Гарт Б.Г. Вторая мировая война; Пер. с англ. / Б.Г. Лиддел Гарт. – М.: АСТ; СПб.: TerraFantastica, 1999. – 938 с.
7. Мельтюхов М.И. Проблемы периодизации истории второй мировой войны / М.И. Мельтюхов // Вопросы истории. – 2003. – № 1. – С. 154-163.
8. Мировая война. 1939-1945. – М: ООО «Издательство АСТ»; СПб.: ООО «Издательство Полигон», 2000. – 736 с.
9. Плиско Л.М. Світові війни та їхній вплив на людство / Л.М. Плиско, Т.Л. Жихарева // Глобальні проблеми світового розвитку: Навчальний посібник / М.М. Кучемко, М.П. Маслов, Л.М. Плиско. – Харків, 2015. – С. 14-58.
10. Смирнов В.П. Краткая история Второй мировой войны / В.П. Смирнов. – М.: Весь мир, 2005. – 352 с.
11. Уткин А.И. Вторая мировая война / А.И. Уткин. – М.: Алгоритм, 2002. – 864 с.

Семінарське заняття № 8 **Німеччина у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.**

Проблеми для обговорення:

1. Вирішення «німецького питання» у 1945 – 1949 рр.
2. ФРН у 1949 – 1990 рр.
3. НДР у 1949 – 1990 рр.
4. Особливості політичного, економічного розвитку і зовнішньої політики об'єднаної Німеччини після 1990 р.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Перше питання семінарського заняття присвячене проблемі політичної долі Німеччини після Другої світової війни. У першу чергу, дайте визначення поняття «німецьке питання». Сукупністю яких проблем другої половини ХХ ст. воно було? Зверніть увагу на вирішення «німецького питання» у ході Ялтинської і Потсдамської конференцій. З'ясуйте, якими були і як змінювалися в роки Другої світової війни уявлення країн Антигітлерівської коаліції на повоєнний устрій Європи. Як передбачалося вирішувати територіальні проблеми, які були, в тому числі, і причинами світової війни? Яким було місце Німеччини на геополітичній карті

світу у СРСР, США, Англії, Франції? Якими міркуваннями були викликані плани поділу Німеччини на кілька держав? Проаналізуйте післявоєнне перевлаштування країни, діяльність Радянської військової адміністрації в Німеччині (РВАН) та адміністрації західних зон окупації, рішення засідань Ради міністрів закордонних справ. Визначте причини берлінської кризи 1948 – 1949 рр., що привела до розколу країни на дві держави.

Друге питання вимагає від студентів вивчення процесу зародження християнської демократії у ФРН, приходу до влади нової політичної еліти на чолі із К. Аденауером. Складіть політичний портрет політика. Проаналізуйте внутрішню і зовнішню політику ФРН у 1949 – 1963 рр. Охарактеризуйте процес формування основ «соціального ринкового господарства» та природу німецького «економічного дива». Визначте особливості розвитку ФРН у 1963 – 1966 рр.: Л. Ерхард і «теорія суспільства, що формується». ФРН у період правління «великої коаліції» та соціал-демократичного уряду В. Брандта – від «економічного дива» до економічної кризи.

Метою третього питання семінарського заняття є висвітлення основних етапів становлення, розвитку та краху Німецької Демократичної Республіки. У першу чергу, необхідно зупинитися на проблемі створення НДР і визначити роль «холодної війни» в процесі післявоєнної дезінтеграції Німеччини. Обґрунтуйте, що створення Німецької Демократичної Республіки стало реакцією СРСР на початок створення країнами Заходу сепаратної західнонімецької держави. Висвітлюючи особливості політичного та соціально-економічного розвитку НДР, необхідно охарактеризувати державний устрій НДР, показати місце Німецької Демократичної Республіки у складі РЕВ і ОВД. Треба виявити специфіку побудови соціалізму в НДР, взаємини між двома німецькими державами, місце Західного Берліна в історії як «холодної війни» (Берлінські кризи 1948 – 1949 рр., 1961 р.), так і взаємовідносин між ФРН і НДР. Оцінюючи розвиток країни за Е. Хонеккера, треба відзначити посилення консервативних тенденцій у керівництві СЄПН, що відбилося як на економічному, так і на політичному курсі НДР. Характеризуючи основні етапи кризи і краху держави, окремої розмови заслуговує проблема подій

1990 р.: возз'єднання Німеччини або поглинання Федеративною Республікою Німеччиною Німецької Демократичної Республіки.

При вивченні четвертого питання проаналізуйте поточну економічну та політичну ситуацію в Німеччині на сучасному етапі, виявіть основні тенденції внутрішньої і зовнішньої політики, дайте характеристику політичним силам і політичним лідерам сучасного періоду. Покажіть, які нові риси проявляються в політиці і економіці останнім часом, розкрийте їх причини.

Рекомендована література:

1. Адаме Г. ХДС/ХСС. Сущность и политика / Г. Адаме. – М.: Политиздат, 1979. – 366 с.
2. Арнольд Ф. Предпосылки одного преобразования / Ф. Арнольд // Диалог. – 1991. – № 118. – С. 59-71.
3. Ватлин А.Ю. Германия в XX веке / А.Ю. Ватлин. – М.: РОССПЭН, 2002. – 336 с.
4. Висков С.И. Союзники и «германский вопрос». 1945 – 1949 / С.И. Висков, В.Д. Кульбакин. – М.: Наука, 1990. – 301 с.
5. Гутник В.П. Послевоенная конверсия в германской экономике / В.П. Гутник // Общество и экономика. – 1994. – № 1. – С. 137-142.
6. История Германской Демократической Республики. – М.: Наука, 1979. – 535 с.
7. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 г.: В 2 кн. / П. Кальвокоресси. – М.: Международные отношения, 2000. – Кн. 1. – 589 с.; Кн. 2. – 461 с.
8. Карягин В.В. Берлин: от железного занавеса до берлинской стены / В.В. Карягин // Международная жизнь. – 1991. – № 4-8. – С. 85-95.
9. Коваль К.И. На посту заместителя главнокомандующего СВАГ / К.И. Коваль // Новая и новейшая история. – 1987 – № 3. – С. 130-139.
10. Кынин Г.П. Антигитлеровская коалиция и послевоенное устройство Германии / Г.П. Кынин // Международная жизнь. – 1995. – № 8. – С. 94-101.
11. Наринский М.М. Берлинский кризис 1948 – 1949 / М.М. Наринский // Новая и новейшая история. – 1995. – № 3. – С. 162-171.
12. Осадчая И. Немецкое чудо и наши ожидания чуда: социальное рыночное хозяйство по Эрхарду / И. Осадчая // Знание-сила. – 1999. – № 5. – С. 28-35.
13. Семиряга М.И. Как мы управляли Германией / М.И. Семиряга. – М.: РОССПЭН, 1995. – 400 с.

14. Смирнов С. ФРГ: новый этап современного развития / С. Смирнов. – М.: Наука, 1990. – 118 с.

15. Федеративная республика Германии. Конституция и законодательные акты. – М.: Прогресс, 1991. – 468 с.

16. Фурман А.А. О чем мечтают канцлеры: Политические портреты глав правительств ФРГ / А.А. Фурман. – К.: Политиздат Украины, 1980. – 293 с.

Семінарське заняття № 9

Соціально-економічний і внутрішньополітичний розвиток Франції у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Проблеми для обговорення:

1. Франція після Другої світової війни. Четверта республіка (1944 – 1958 рр.).

2. Внутрішньополітичний та соціально-економічний розвиток Франції у період П'ятої республіки (1958 р. – по теперішній час).

3. Зовнішня політика Франції у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

У першому питанні варто зупинитись на основних підсумках Другої світової війни для розвитку Франції. З'ясуйте, на яких принципах відбувалося формування післявоєнних урядів, які були партії та коаліції у їх складі. Зупиніться на ідеологічних та політичних підходах тих чи інших урядів щодо питань післявоєнного розвитку країни. Поясніть, яким чином процес міжпартійних взаємодій привів до формування уряду Тимчасового режиму. Визначте, якими факторами були обумовлені його перші рішення і реформи.

Розгляньте процес переходу від тимчасового режиму до IV Республіки. Охарактеризуйте конституцію нової республіки. Проаналізуйте режим Четвертої республіки. Визначте глибину соціально-економічної, конституційної і політичної кризи наприкінці 1950-х рр. Покажіть, як алжирські події 1958 р. привели до краху Четвертої республіки.

При вивченні другого питання студенти повинні пам'ятати, що з 1958 р. у Франції під різними назвами існує голлістська партія, що відігравала одну із ключових ролей в політиці. Окрім

самого Ш. де Голля, до голлістських партій належали президенти Жорж Помпиду (1969 – 1974 рр.), Жак Ширак (1995 – 2007 рр.) і Ніколя Саркозі (2007 – 2012 рр.). Тому спершу необхідно визначити особливості державної доктрини голлізму: «третій шлях», «асоціація праці і капіталу», система «участі», спроби її реалізації. Проаналізуйте причини складання «режиму особистої влади» Шарля де Голля. Що сприяло появі позаконституційних повноважень президента? З'ясуйте, чому наприкінці 1960-х рр. позначилась криза «режиму особистої влади» і яким чином це проявилось під час подій «Червоного травня» 1968 р.

Питання про ліві сили необхідно розглядати із визначення місця Соціалістичної і Комуністичної партій в партійно-політичній системі V Республіки. З'ясуйте їх ставлення до «режиму особистої влади», до голлізму. Проаналізуйте взаємовідносини між комуністами і соціалістами.

Охарактеризуйте особливості розвитку французької держави у 1980 – 1990-х рр.: від «лівого експерименту» до французького неоконсерватизму. Проаналізуйте виборчу кампанію 1981 р.: перевлаштування партійно-політичного спектру, програми і лідери провідних партій, особливості їх електорату. Ф. Міттеран і концепція самокерованого соціалізму ФСП. Визначте сутність соціально-економічної політики уряду П. Моруа. З'ясуйте причини провалу «лівого експерименту». У чому полягала еволюція політичної практики та ідеології міттеранізму у 1983 – 1984 рр. (М. Рокар, Ж. Делор)? Дайте характеристику парламентським виборам 1986 р. та особливостям внутрішньої і зовнішньої політики уряду Ж. Ширака. Назвіть основні тенденції соціально-економічного і політичного розвитку Франції у 1988 – 1995 рр. Перегрупування політичних сил і президентські вибори 1995 р. Проаналізуйте політику президента Ж. Ширака. Л. Жоспен і оновлення ФСП. Дострокові парламентські вибори 1997 р. і початок нового «співіснування».

Третє питання вимагає від студентів зупинитися на основних проблемах формування та реалізації зовнішньополітичного курсу країни у період з 1945 р. і до сьогодення. Визначте роль «холодної війни» у формуванні внутрішньої політики Франції і розколі міжпартійної коаліції. З'ясуйте місце французької держави в системі післявоєнних

міжнародних договорів. Проаналізуйте проблеми колоніальної політики та спроби їх вирішення (Алжирський конфлікт). Зовнішньополітична концепція голлізму – «велич Франції». Франція і «холодна війна». Визначте роль Франції в європейській інтеграції. Проаналізуйте відносини Франція – НАТО. Дайте коротку характеристику особливостям формування зовнішньополітичного курсу країни з 1991 р. до сьогодення.

Рекомендована література:

1. Антюхина-Московченко В.И. Шарль де Голль и Советский Союз / В.И. Антюхина-Московченко. – М.: Наука, 1990. – 286 с.
2. Ардан. Ф. Франция: государственная система / Ф. Ардан. – М.: Наука, 1994. – 175 с.
3. Арзаканян М.Ц. Де Голль и голлисты на пути к власти / М.Ц. Арзаканян. – М.: Высшая школа, 1990. – 240 с.
4. Арзаканян М.Ц. Баладюк / М.Ц. Арзаканян // Вопросы истории. – 1995. – № 7. – С. 89-78.
5. Арзаканян М.Ц. Жак Ширак / М.Ц. Арзаканян // Вопросы истории. – 1988. – № 8. – С. 84-105.
6. Бирюлев В. Франция от оживления к подъему / В. Бирюлев // МЭМО. – 1996. – № 4. – С. 134-141.
7. Бунини И.М. Социалисты и общественно-политическая борьба во Франции / И.М. Бунини. – М.: Наука, 1989. – 213 с.
8. Васютинский В.Н. Президент Французской Республики Ф. Миттеран / В.Н. Васютинский. – М.: МГИМО, 1992. – 365 с.
9. Гончарова Т.Н. История французского колониализма: актуальные проблемы изучения. Часть 1: История колониальных империй Франции: Учебное пособие / Т.Н. Гончарова. – С-Пб., 2013. – 92 с.
10. Де Голль Ш. Мемуары надежд / Ш. де Голль // Новая и новейшая история. – 1994. – № 4-5.
11. Жискард д'Эстен В. Власть и жизнь / В. д'Эстен Жискард; Пер. с фр. Н.Ю. Дубининой. – М.: Международные отношения, 1990. – 320 с.
12. Колосков И.А. Внешняя политика V Республики. 1959 – 1972 / И.А. Колосков. – М.: Наука, 1976. – 303 с.
13. Сироткин В.Г. История Франции. Пятая Республика / В.Г. Сироткин. – М.: Высшая школа, 1989. – 199 с.
14. Смирнов В.П. Франция в XX века / В.П. Смирнов. – М.: Дрофа, 2001. – 352 с.
15. Французская Республика. Конституция и законодательные акты. – М.: Наука, 1989. – 445 с.

Семінарське заняття № 10

США у другій половині XX – на початку XXI ст.

Проблеми для обговорення:

1. Підсумки Другої світової війни для США.
2. Суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток США у другій половині XX ст.
3. Політичний та економічний розвиток США у 1990-ті – 2000-і рр.
4. Зовнішня політика США у другій половині XX – на початку XXI ст.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Вивчення першого питання семінарського заняття дозволяє зрозуміти сутність змін у післявоєнному політичному житті США та визначити нове місце й роль країни у світі. Зверніть увагу на те, що Сполучені Штати опинились фактично єдиною державою, розвиток якої характеризувався значною економічною могутністю і воєнною силою (монополія на атомну зброю до 1949 р.).

У другому питанні з'ясуєте причини, з яких в США відбувся зсув управо, формування нової політичної атмосфери. Цим США відрізнялись від Європи і решти світу, де в результаті розгрому фашизму спостерігався зсув уліво. До виборів 1948 р. основні контури внутрішньо- і зовнішньополітичного курсу США визначилися. Дайте оцінку програмі «Справедливого курсу», як політичної доктрини. Визначте роль внутрішніх чинників у стимулюванні маккартизму. Проаналізуйте ситуацію в США до кінця президентства Г. Трумена.

Розгляньте зміни зовнішньополітичного курсу і внутрішньої політики в роки президентства Д. Ейзенхауера. Важливою частиною політичного життя Сполучених Штатів є президентські вибори. Кожні вибори дозволяють уточнити політичні платформи основних партій. Для цього порівняйте обіцянки Дж. Ф. Кеннеді від демократів і Р. Ніксона від республіканців, уточніть їх особисті політичні симпатії та антипатії. Поясніть сутність політики «нових рубежів» Дж. Ф. Кеннеді. Охарактеризуйте його політичну діяльність.

Зупиніться на причинах і наслідках вбивства Дж. Ф. Кеннеді на початку третього року правління.

Дайте коротку характеристику особистості Р. Ніксона, його виборчої компанії. З'ясуйте причини зміни зовнішньополітичного курсу у бік «потепління» відносин. Визначте сутність соціальної та економічної політики в США у роки його президентства. Детально зупиніться на Уотергейтській справі та відставці президента.

Визначте причини світової структурної економічної кризи 1970-х – початку 1980-х рр. та особливості соціально-економічного розвитку США у цей період. Прослідкуйте еволюцію програмних установок, політичного стилю, електорату Республіканської і Демократичної партій на межі 1970-х – 1980-х рр. Президентські вибори 1981 р. та перемога республіканця Р. Рейгана. З'ясуйте сутність «рейганоміки»: економічна теорія і практика американського неоконсерватизму.

Третє питання слід вивчати з аналізу основних напрямків трансформації економічного і політичного життя США у період президентства Дж. Буша-ст. Проаналізуйте президенство Б. Клінтона, проблеми політичного розвитку США у цей період, економічні та соціальні аспекти «клінтономіки». Охарактеризуйте президенство Дж. Буша-мол. та Б. Обама. Сполучені Штати Америки і Дональд Трамп.

Вивчення четвертого питання семінарського заняття розпочніть із з'ясування того, як відбувався процес формування післявоєнного зовнішньополітичного курсу США. Покажіть основні етапи втягування країни у конфронтацію двох великих держав. Визначте роль США у «холодній війні». Доведіть, що весь комплекс заходів по здійсненню стратегії «стримування» спирався на уявлення американських лідерів про можливості США у сфері економічного і науково-технічного розвитку. Сполучені Штати повинні були зайняти місце «політичного і військового центру», навколо якого групуються на різних орбітах інші «вільні нації». Що, на вашу думку, вдалося Вашингтону зробити у цьому напрямку? Дайте коротку характеристику особливостям формування зовнішньополітичного курсу країни у період після закінчення «холодної війни» до сьогодення.

Рекомендована література:

1. Абрамов Ю.К. Феномен Рональда Рейгана / Ю.К. Абрамов // Политические портреты. – М.: Наука, 1989. – С. 84-100.
2. Гаджиев К.С. Современный американский консерватизм: социокультурный аспект / К.С. Гаджиев // Власть. – 2013. – № 12. – С. 104-108.
3. Гарбузов В.Н. Президент Рональд Рейган и система кабинетного правления / В.Н. Гарбузов // Метаморфозы истории. – 1997. – № 1. – С. 222-245.
4. Грайнер Б. Американская внешняя политика от Трумэна до наших дней / Б. Грайнер. – М.: Международные отношения, 1988. – 176 с.
5. Дейкин А. На пороге «доктрины Клинтона» (об экономическом курсе президента США) / А. Дейкин // НВ. –1997. – № 8. – С 54.
6. Иवानян Э.А. Белый дом: президенты и политика / Э.А. Иवानян. – М.: Политиздат, 1975. – 432 с.
7. Киссинджер Г. Дипломатия / Г. Киссинджер; Пер. с англ. В.В. Львова. – М.: Ладомир, 1997. – 848 с.
8. Маныкин А.С. Эра демократов: партийная перегруппировка в США 1933 – 1952 гг. / А.С. Маныкин. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 264 с.
9. Неконсервативная мысль в США. – М.: Наука, 1995. – 124 с.
10. Овинников А.С. Зигзаги внешней политики США: От Никсона до Рейгана / А.С. Овинников. – М.: Политиздат, 1986. – 400 с.
11. Самуйлов С.М. Уотергейт: предпосылки, последствия, уроки / С.М. Самуйлов. – М.: Наука, 1991. – 110 с.
12. Тахненко Г.А. Анатомия одного политического решения. К 45-летию плана Маршалла / Г.А. Тахненко // Международная жизнь. – 1992. – № 5 – С. 118-127.
13. Уткин А.И. Американская стратегия для XXI века / А.И. Уткин. – М.: Логос, 2000. – 216 с.
14. Шенин С.Ю. Начало «холодной войны»: анатомия «великого поворота» / С.Ю. Шенин // США: экономика, политика, идеология. – 1994. – № 12. – С. 66-78.
15. Яковлев Н.Н. От Трумэна до Рейгана. Доктрины и реальности ядерного века / Н.Н. Яковлев. – М.: Молодая гвардия, 1984. – 400 с.

Семінарське заняття № 11

Велика Британія у другій половині XX – на початку XXI ст.

Проблеми для обговорення:

1. Підсумки Другої світової війни для Великобританії.
2. Суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток Великобританії у другій половині XX ст.

3. Від неоконсерватизму М. Тетчер до «нового лейборизму» Т. Блера.

4. Зовнішня політика Великої Британії у другій половині XX – на початку XXI ст.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

У першому питанні до семінарського заняття визначте підсумки Другої світової війни для Великої Британії: а) людські втрати; б) економічне і політичне становище країни; в) позиції на міжнародній арені.

Вивчення другого питання розпочніть із з'ясування сутності консервативної і лейбористської ідеологій у Великобританії, проаналізуйте їх еволюцію. Охарактеризуйте «новий консерватизм 1950-х рр.». Поясніть феномен співпадання політики консерваторів і лейбористів до кінця 1970-х рр. Зверніть увагу на кризу, яку пережили торі у 1960-х – 1970-х рр. Визначте її особливості.

Вивчення третього питання семінарського заняття допоможе студентам прослідкувати еволюцію внутрішньої і зовнішньої політики Консервативної партії у 1970-х – 1990-х рр. У першу чергу, варто зупинитись на характеристиці політичного портрету М. Тетчер та її ролі у внутрішньому перевлаштуванні Консервативної партії у другій половині 1970-х рр. Назвіть результати парламентських виборів 1979 р. З'ясуйте особливості «тетчеризму» – британського варіанту неоконсервативної ідеології. Визначте особливості внутрішньої політики уряду М. Тетчер. Прихід до влади Д. Мейджора та коригування політичного курсу торі. У чому сутність політики «здорового консерватизму» уряду Д. Мейджора? Проаналізуйте виборчу кампанію 1997 р. та прихід до влади Т. Блера. Охарактеризуйте «новий лейборизм» Т. Блера. На закінчення виділіть характерні риси суспільно-політичного і соціально-економічного розвитку Великої Британії у 2000-х рр.

Насамкінець проаналізуйте причини та хід розпаду колоніальної імперії Великобританії. Чи стала, на Вашу думку, ця подія однією із причин багатьох соціальних криз в країні? Визначте сутність національних конфліктів в Об'єднаному королівстві Великобританії і Північної Ірландії. Розгляньте їх історію та еволюцію у післявоєнні роки.

Дайте коротку характеристику особливостям формування зовнішньополітичного курсу країни у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Рекомендована література:

1. Великобритания: эпоха реформ / Под ред. А.А. Громыко. – М.: Весь мир, 2007. – 536 с.
2. Воскобойников Д. Тучи над Тэтчер / Д. Воскобойников // Эхо планеты. – 1989. – № 48. – С. 16-18.
3. Замятин Л. 4220 дней на Даунинг-стрит / Л. Замятин // Международная жизнь. – 1995. – № 10. – С. 109-114.
4. Капитонова Н.К. Маргарет Тэтчер: человек и политик / Н.К. Капитонова // Новая и новейшая история. – 2007. – № 2. – С. 173-187; № 3. – С. 166-203.
5. Консерваторы у власти: опыт Великобритании: Сб. статей / Отв. ред. А.П. Науменков. – М.: ИМЭМО, 1992. – 241 с.
6. Корсаков К.Н. История Великобритании / К.Н. Корсаков. – М.: Изд-во УРАО, 1997. – 94 с.
7. Крылова Н.С. Содружество Наций: политико-правовые проблемы / Н.С. Крылова. – М.: Наука, 1991. – 272 с.
8. Лебедев А.А. Очерки британской внешней политики (60 – 80-е гг.) / А.А. Лебедев. – М.: Международные отношения, 1988. – 304 с.
9. Литоталь А.А. Великобритания 70-х годов / А.А. Литоталь // Новая и новейшая история. – 1976. – № 3-4.
10. Огден К. Маргарет Тэтчер: женщина у власти / К. Огден. – М.: Новости, 1992. – 544 с.
11. Орлова Е.М. Северная Ирландия: опыт преобразований в расколотом обществе / Е.М. Орлова. – М.: Наука, 1994. – 156 с.
12. Остапенко Г.С. Новейшая история Великобритании: ХХ – начало ХХІ века: Учеб. пособие / Г.С. Остапенко, А.Ю. Прокопов. – М.: ИНФРА-М, 2012. – 472 с.
13. Перегудов С.П. Политические сдвиги на Британских островах / С.П. Перегудов // Вопросы истории. – 1985. – № 11. – С. 50-68.
14. Перегудов С.П. Тони Блэр [Электронный ресурс] / С.П. Перегудов // Вопросы истории. – 2000. – № 1. – Режим доступа: <http://historystudies.org/2012/07/peregudov-s-p-toni-bler/>
15. Перегудов С.П. Тэтчер и тэтчеризм / С.П. Перегудов. – М.: Наука, 1996. – 301 с.
16. Попов В.М. Джон Мэйджор / В.М. Попов // МЭМО. – 1991. – № 1. – С. 109-119.

17. Шинаев В.Н. Особенности экономического развития Западной Европы / В.Н. Шинаев. – М.: Прогресс, 1993. – 95 с.

Семінарське заняття № 12
Розвиток міжнародних відносин
у другій половині XX – на початку XXI ст.

Проблеми для обговорення:

1. Початок «холодної війни» та еволюція двохполюсного світопорядку у 1950-х – 1980-х рр.
2. Економічна та політична інтеграція у Західній Європі в 1945 р. – на початку XXI ст.
3. Головні тенденції розвитку країн Європи та Америки після 1991 р.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Семінарське заняття орієнтоване на вивчення основних проблем світопорядку з 1945 р. по теперішній час. Спершу охарактеризуйте причини, характер і періодизацію «холодної війни». Визначте передумови до нового розколу світу. Перші кроки до «залізної завіси»: від фултонської промови У. Черчилля до «доктрини Трумена». Прослідкуйте процес формування контурів двохполюсного світу та початок глобального протистояння у 1947 – 1953 рр. Назвіть особливості міжнародних відносин у 1953 – 1959 рр. Дайте відповідь на питання: яким чином Берлінська криза 1961 р. і Карибська кризи 1962 р. вплинули на розвиток системи міжнародних відносин. Приділіть увагу проблемі загострення локальних конфліктів у 1960-х рр. Визначте особливості радянсько-американського політичного діалогу та «розрядки» міжнародних відносин у 1970-х рр. У чому полягали причини загострення біполярного протистояння у 1979 – 1985 рр. Визначте сутність змін філософії зовнішньої політики Радянського Союзу у другій половині 1980-х рр.: «Нове політичне мислення». Визначте фактори завершення «холодної війни».

У процесі вивчення другого питання приділіть увагу аналізу основних проблем соціально-економічного розвитку провідних європейських країн другої половини XX – початку XXI ст. Зокрема, зупиніться на проблемі «єдиної Європи». При цьому необхідно звернутись до наступних питань: перший етап

післявоєнної західноєвропейської інтеграції (кінець 1940-х – 1950-ті рр.) – Європейське об'єднання вугілля і сталі – прообраз «єдиної Європи»; «Римська хартія» 1957 р. і утворення системи «Європейських співтовариств»; основні концепції західноєвропейської інтеграції у 1950-х – 1960-х рр.; трансформація ЄЕС у 1970-х – 1990-х рр.; створення Європейського Союзу; ЄС на початку XXI ст.; доля Великої Британії в ЄС – Брекзїт; проблема інтеграції України в єдиний європейський політичний і правовий простір. Вивчаючи розвиток європейської інтеграції, необхідно проаналізувати Маастрихтські угоди 1992 р. і показати послідовну ліквідацію митних і політичних обмежень в рамках ЄС.

Особливе місце в процесі інтеграції займає воєнне співробітництво країн Західної Європи. Оцініть значення Конференції з безпеки і співробітництва в Європі та роль і діяльність ОБСЄ після 1995 р.

При вивченні третього питання потрібно проаналізувати поточну економічну та політичну ситуацію в провідних країнах світу на сучасному етапі, виявити основні тенденції внутрішньої і зовнішньої політики, дати характеристику політичним силам і політичним лідерам сучасності. Покажіть, які нові риси проявляються в політиці і економіці цих країн останнім часом, розкрийте їх причини.

Глобалізація і інтеграція підвели сучасне суспільство до розуміння існування глобальних проблем сучасності. У їх числі екологічні, демографічні, соціально-економічні питання, боротьба з міжнародним тероризмом та проблема попередження війни в сучасних умовах. Вивчення міжнародних відносин наприкінці XX – на початку XXI ст. варто пов'язати із особливостями регіональних конфліктів. Важливо виявити роль сучасних міжнародних організацій, перш за все, ООН. З'ясуйте, які суперечності відіграють особливу роль в сучасному світі: три центри сили в розвиненому капіталізмі, розвинені країни і «третій світ», світ і пострадянський простір, НТР тощо. Як відображаються дані протиріччя на перспективах людства. Спробуйте дати прогноз розвитку світу.

Рекомендована література:

1. Арах М. Европейский Союз: видение политического объединения / М. Арах. – М.: Экономика, 1998. – 466 с.
2. Беззубенко А.В. «Холодна війна»: основні етапи розвитку, характерні риси і наслідки / А.В. Беззубенко // Глобальні проблеми світового розвитку: Начальний посібник / М.М. Кучемко, М.М. Маслов, Л.М. Плиско та ін. – Харків, 2015. – С. 59-94.
3. Европейские сообщество: регулирование интеграционных процессов / Под ред. Ю.Е. Крамской. – М.: РОССПЭН, 1986. – 270 с.
4. Европейское строительство: документы // Хрестоматия по истории международных отношений в новейшее время: В 5 кн. / Сост. Д.В. Кузнецов. – Благовещенск, 2013. – Кн. 4. – С. 1899-1915.
5. Іваницька О.П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і рр.): Навчальний посібник / О.П. Іваницька. – К.: Видавничий дім «Слово», 2012. – 720 с.
6. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2 кн. / П. Кальвокоресси. – М.: Международные отношения, 2000. – Кн. 1. – 589 с.; Кн. 2. – 461 с.
7. Создание ООН и ее деятельность // Хрестоматия по истории международных отношений в новейшее время: В 5 кн. / Сост. Д.В. Кузнецов. – Благовещенск, 2013. – Кн. 4. – С. 961-1028.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійну роботу для засвоєння навчальної дисципліни «Новітня історія країн Європи і Америки» необхідно розпочинати із вивчення історичних джерел та наукової літератури з тієї чи іншої проблеми. Опора на джерело – обов’язкова умова до доповідача на семінарських заняттях. Вона сприяє об’єктивному засвоєнню історичного матеріалу та напрацюванню власного погляду на ту чи іншу проблему. Робота з літературою, яка достатньо широко представлена в даному посібнику, допоможе виокремити різні точки зору на історичну подію.

Самостійна робота студента включає обов’язкові форми роботи і роботу за вибором. Обсяг самостійної роботи, що вимагається програмою, складають:

- співбесіда за темами для самостійного вивчення;
- вивчення персоналій;
- формування понятійного апарату;
- вивчення додаткової літератури.

Теми для самостійного вивчення:

1. Європейська ідея та її еволюція у 1920-ті рр.
2. Особливості суспільно-політичного і соціально-економічного розвитку країн Центрально-Східної Європи у 1918 – 1939 рр.
3. Особливості суспільно-політичного і соціально-економічного розвитку країн Центрально-Східної Європи у 1945 – 1989 рр.
4. Динаміка постсоціалістичних перетворень у країнах ЦСЄ.
5. Національне питання в пострадянських країнах. Югославський конфлікт.
6. Центрально-Східна Європа в сучасній світовій політиці.
7. Проблема розширення ЄЕС і НАТО на Схід.
8. Країни Південної Європи у 1945 – 2000-х рр.: особливості політичного і економічного розвитку.
9. Наслідки Першої світової війни для країн Латинської Америки.
10. Латинська Америка в роки стабілізації.
11. Диктаторські, олігархічні і ліберально-реформістські режими в країнах Латинської Америки у 1918 – 1945 рр.
12. Вплив світової економічної кризи 1929 – 1933 рр. на розвиток країн Латиноамериканського регіону.

13. Революція на Кубі (1933 – 1935 рр.).
14. Повстання та революційна криза в Чилі 1931 – 1932 рр., Перу і Сальвадорі 1932 р.
15. Партизанська боротьба С.А. Сандіно в Нікарагуа.
16. Народний фронт у Чилі.
17. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток країн Латинської Америки після Другої світової війни.
18. Роль армії у політичному житті латиноамериканських країн.
19. Диктатура Батісти (1952 – 1953 рр.).
20. Кубинська революція 1953 – 1959 рр. Ернесто Че Гевара.
21. Партизанська війна на Кубі у 1959 – 1966 рр. Фідель Кастро.
22. Військові перевороти 1963 – 1966 рр. в латиноамериканських країнах.
23. Еволюція військово-авторитарних режимів наприкінці 1970-х – 1980-ті рр.
24. Форми економічної інтеграції в Латинській Америці.
25. Особливості сучасного розвитку Латиноамериканського регіону.
26. Особливості міжнародних відносин після 1991 р.
27. Регіональні конфлікти в системі міжнародних відносин у 1990-х – 2000-х рр.
28. Теракт 2001 р. та його вплив на внутрішнє життя США.
29. Політичний курс адміністрації Б. Обама: цілі та реалізація.
30. «Епоха С. Берлусконі»: особливості політичного та соціально-економічного життя Італії на початку ХХІ ст.
31. Франція у період домінування правого центру (2002 – 2012 рр.).
32. Політичний курс президента Ф. Олланда: досягнення і конфлікти.
33. Уряд Дж. Мейджора в період консолідації консервативних реформ (1990 – 1997 рр.).
34. «Третій шлях» лейбористів у період першого кабінету Т. Блера (1997 – 2001 рр.).
35. Національне питання у Великій Британії та його вирішення наприкінці 1990-х – на початку ХХІ ст.
36. Політика Г. Шредера у період першого уряду (1998 – 2002 рр.).
37. Особливості політичного курсу другого кабінету Г. Шредера у 2002 – 2005 рр.
38. «Ера Ангели Меркель» (2005 р. – по сьогодні).
39. Досягнення, проблеми та перспективи інтеграції східних земель у ФРН в період з 1990 р. по теперішній час.
40. Незалежна Україна в сучасній системі міжнародних відносин.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Масова і елітарна культура 1920-х рр.
2. Ліга Націй і державний пацифізм у 1920-х рр.
3. Локарнська система і проблема колективної безпеки в Європі.
4. Репараційна проблема у 1919 – на початку 1930-х рр.
5. Особливості технічного і наукового прогресу в США у 1920-ті рр.
6. Американська політика в Європі у 1920-х рр.
7. Зовнішня політика США в Латинській Америці в 1920-х – 1930-х рр.
8. Створення Британської Співдружності Націй.
9. Е. Ерріо і радикальна партія у Франції.
10. Панєвропейські ідеї у зовнішній політиці Франції (1920-ті рр.).
11. Створення і розвиток італійської корпоративної держави.
12. Тоталітаризм в політичних системах європейських держав 1930-х рр.
13. Створення ООН.
14. Європейська інтеграція у 1950-х – 1960-х рр.
15. Інтеграційні процеси в Європі в останній третині XX ст.
16. Проблема громадянських прав у США в післявоєнний період. Мартін Лютер Кінг.
17. «Криза довіри» в США у 1970-х – на початку 1980-х рр. і виникнення неоконсерватизму.
18. США і регіон Близького Сходу.
19. «Демократичний соціалізм», «державна загального добробуту» і неоконсерватизм у післявоєнній Великобританії.
20. Голлізм у політичному житті Франції.
21. Об'єднання Німеччини. Сучасна політична система ФРН.
22. Ольстерська проблема Великобританії.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З КУРСУ

ВАРІАНТ 1

Перший рівень:

Оберіть правильну відповідь:

1. Чим характеризувався період 1920 – 1921 рр.?
 - а) економічний підйомом в Європі;
 - б) політичною нестабільністю в провідних країнах світу;
 - в) економічною кризою в Європі та США;
 - г) наростанням загрози нової війни.
2. Назвіть основну мету Паризької мирної конференції:
 - а) розробка мирного договору з Німеччиною;
 - б) розробка угоди щодо поділу колоній на Тихому океані;
 - в) поділ володінь Османської імперії і Австро-Угорщини;
 - г) створення Організації Об'єднаних Націй.
3. У чому полягало значення створення Версальсько-Вашингтонської системи?
 - а) були вирішені усі спірні питання між воюючими країнами;
 - б) посилилась військова і політична присутність США в Європі;
 - в) жорстокі і принизливі умови мирного договору з Німеччиною породили напругу в Європі;
 - г) Німеччина визнала свою провину, відмовившись від перегляду умов Версальського мирного договору.
4. Яка політична сила зайняла важливе місце у суспільно-політичному житті провідних країн світу після закінчення Першої світової війни?
 - а) консерватори;
 - б) ліберали;
 - в) монархісти;
 - г) соціал-демократи.
5. В якому році виникла Веймарська республіка?
 - а) 1918 р.;
 - б) 1919 р.;
 - в) 1920 р.;
 - г) 1921 р.
6. Яку організацію було створено Ф.Д. Рузвельтом для подолання кризи у промисловості?
 - а) Національне управління промисловості;
 - б) Комітет із промислового регулювання;
 - в) Федеральна резервна система;
 - г) Національна адміністрація відновлення промисловості.
7. Чим закінчилась реалізація програми уряду Народного фронту у Франції?
 - а) реформи були припинені у зв'язку з початком Другої світової війни;

- б) фінансові труднощі змусили уряд оголосити «перепочинок» у здійсненні програми Народного фронту;
 - в) партії Народного фронту зазнали поразки на парламентських виборах і новий уряд згорнув реформи;
 - г) програма Народного фронту була повністю реалізована і успішно завершена.
8. Яке положення характерне для ідеології фашизму?
- а) держава створює умови для вільного розвитку людини;
 - б) держава відіграє мінімальну роль у житті самоорганізованого суспільства;
 - в) людина і суспільство повністю під контролем держави;
 - г) свобода демократії і ринкової економіки.
9. Назвіть причину поразки республіканців у громадянській війні в Іспанії:
- а) відсутність допомоги з інших країн;
 - б) пряма інтервенція військ Великобританії і Франції для підтримки бунтівників;
 - в) відсутність єдності і боротьба між різними угрупованнями республіканців;
 - г) перехід анархо-синдикалістів на сторону бунтівників.
10. Що стало однією із причин нестабільності Версальсько-Вашингтонської системи?
- а) світова економічна криза 1929 – 1933 рр.;
 - б) національно-визвольні рухи в країнах Азії;
 - в) початок світової експансії США;
 - г) колоніальний конфлікт між Великобританією і Німеччиною.
11. Який період охоплює «холодна війна»?
- а) початок 1950-х – середина 1980-х рр.;
 - б) середина 1950-х – початок 1990-х рр.;
 - в) середина 1940-х – кінець 1980-х рр.;
 - г) середина 1940-х – кінець 1970-х рр.
12. Що таке «маккартизм»?
- а) зовнішньополітична доктрина США, спрямована на «стримування комунізму»;
 - б) антипрофспілкове законодавство, прийняте за роки президентства Г. Трумена;
 - в) неоліберальний курс в економіці на початку 1960-х рр.;
 - г) кампанія на перевірку лояльності державних службовців щодо СРСР і розслідування антиамериканської діяльності.
13. Які партії були найбільш чисельними в італійському парламенті у 1940 – 1950-ті рр.?
- а) християнсько-демократична, соціалістична, комуністична;

- б) республіканська, демократична, прогресивна;
 - в) ліберальна, консервативна, лейбористська;
 - г) монархічна, національна права, робітничка.
14. Чим характеризувався соціально-економічний розвиток ФРН у 1950 – 1960-ті рр.?
- а) проведенням урядом обмежувальних заходів щодо поширення принципів вільної конкуренції і приватної власності;
 - б) поступовим відновленням промислового потенціалу після наслідків Другої світової війни;
 - в) найнижчим рівнем життя населення;
 - г) найбільш високими показниками промислового розвитку в Європі.
15. Назвіть форму регіональної інтеграції, що є характерною для сучасного розвитку країн Латинської Америки:
- а) створення зон вільної торгівлі на континенті;
 - б) створення наддержавних політичних інститутів із широкими повноваженнями;
 - в) створення об'єднаних збройних сил для протидії зовнішній агресії;
 - г) створення великих міждержавних промислових об'єднань.

Другий рівень

1. Дайте визначення наступним поняттям: репарації, ізоляціонізм, період «проспериті», «військовий каудильїзм», Антигітлерівська коаліція, «рейганоміка».
2. Розташуйте у хронологічній послідовності:
- а) Генуезька конференція;
 - б) Локарнські договори;
 - в) пакт Бріана-Келлога;
 - г) план Юнга.
3. Встановіть відповідність:
а) Вудро Вільсон;	1) Німеччина;
б) Жорж Клемансо;	2) Італія;
в) Девід Ллойд Джордж;	3) Франція;
г) Вітторіо Орландо;	4) Великобританія;
	5) Сполучені Штати Америки.
4. Встановіть відповідність:
а) вступ Великобританії до СЕС;	1) 1983 р.;
б) обрання М. Тетчер прем'єр-міністром;	2) 1979 р.;
в) загострення Ольстерської проблеми;	3) 1998 р.;
г) початок реформування палати лордів;	4) 1973 р.;
	5) 1968 р.

Третій рівень:

Дайте розгорнуту відповідь:

1. Головні тенденції розвитку країн Європи і Америки після 1991 р.

ВАРІАНТ 2

Перший рівень:

Оберіть правильну відповідь:

1. Які зміни відбулися в економічному житті провідних європейських країн після закінчення Першої світової війни?
 - а) посилилося державне регулювання економіки;
 - б) відбулося згортання державного регулювання економіки, знято обмеження для бізнесу;
 - в) змін не було;
 - г) масово проходили процеси націоналізації промисловості.
2. Яких територіальних змін зазнала Німеччина після підписання Версальського мирного договору?
 - а) передача Франції лівого берегу Рейну, Польщі – Сілезії;
 - б) поділ Німеччини на зони окупації між США, Францією і Великою Британією;
 - в) повернення Франції Ельзасу і Лотарингії, передача територій Польщі, Данії та Бельгії;
 - г) демілітаризація Ельзасу і Лотарингії, визнання незалежності Чехословаччини і Австрії.
3. Яку мету ставили перед собою США, скликаючи Вашингтонську мирну конференцію?
 - а) початок процесу роззброєння в Європі;
 - б) перегляд положень Версальського договору;
 - в) зміцнення економічної співпраці країн Тихоокеанського регіону;
 - г) поділ німецьких колоній на Тихому океані.
4. У чому полягала сутність плану Дауеса?
 - а) було встановлено новий порядок виплат репарацій Німеччиною у відповідності з її економічними можливостями;
 - б) було різко збільшено суму репарацій з Німеччини, у забезпеченні яких були окуповані деякі німецькі території;
 - в) були списані борги з Німеччини і відмінені репараційні платежі;
 - г) виплату репарацій з боку Німеччини гарантували США.
5. Хто очолив перший лейбористський уряд у Великобританії?
 - а) С. Болдуїн;
 - б) А. Монд;
 - в) Р. Макдональд;
 - г) Г. Вільсон.

6. Назвіть характерну рису політичного розвитку провідних країн світу до кінця 1930-х рр.:
- а) в країнах Європи і Азії відбулася успішна боротьба проти авторитарних і тоталітарних режимів;
 - б) у більшості країн Європи і Азії були встановлені авторитарні і тоталітарні режими;
 - в) у більшості країн Європи і Азії переважали режими ліберальної демократії;
 - г) єдиною демократичною країною у світі залишалися США.
7. Які сили перемогли на парламентських виборах 1932 р. у Франції?
- а) ліві партії;
 - б) консервативні і центристські партії;
 - в) фашистська партія;
 - г) монархісти.
8. Яка подія ознаменувала початок Другої світової війни?
- а) вторгнення Японії в Китай;
 - б) італо-абіссінська війна;
 - в) захоплення Чехословаччини Німеччиною;
 - г) напад Німеччини на Польщу.
9. Які події пов'язані із корінним переломом у ході Другої світової війни?
- а) Берлінська операція;
 - б) битва за Москву;
 - в) битва під Ель-Аламейном;
 - г) Сталінградська і Курська битви.
10. Зовнішньополітична доктрина США по відношенню до СРСР у другій половині 1940-х рр.:
- а) доктрина Монро;
 - б) політика добросусідства;
 - в) доктрина «гарантованого взаємного ядерного знищення»;
 - г) доктрина «стримування комунізму».
11. Якого курсу у внутрішній політиці дотримувалась адміністрація президента Дж. Кеннеді?
- а) неоконсервативного;
 - б) соціального;
 - в) правоконсервативного;
 - г) неоліберального.
12. Що таке «Тимчасовий режим» у Франції?
- а) режим уряду на чолі з Ш. де Голлем, встановлений після звільнення Франції;
 - б) режим на чолі з Ф. Петеном, встановлений після окупації Франції Німеччиною;

- в) режим, що виник після відставки Ш. де Голля з посади президента під час масових хвилювань у Парижі;
г) режим, встановлений у французькій колонії Алжир військовими бунтівниками.
13. До яких результатів привела криза партійної системи в Італії у 1990-ті рр.?
- а) до розпаду попередніх політичних партій і утворенню нових;
 - б) до зміцнення позицій християнських демократів;
 - в) до перетворення Італії із парламентської у президентську республіку;
 - г) до обрання С. Берлусконі президентом Італії та прийняття нової Конституції.
14. Яку назву отримала правляча прорадянська партія у Східній Німеччині?
- а) Комуністична партія Німеччини;
 - б) Соціалістична партія Німеччини;
 - в) Соціал-демократична партія Німеччини;
 - г) Соціалістична єдина партія Німеччини.
15. Що із нижче перерахованого є головним завданням держави в умовах глобалізації економіки?
- а) проведення протекціоністської політики в інтересах національної економіки;
 - б) проведення наскільки можливо більш широкої націоналізації промислового виробництва;
 - в) скорочення витрат на освіту і соціальну сферу;
 - г) забезпечення конкурентоздатності країни на міжнародній арені.

Другий рівень

1. Дайте визначення наступним поняттям: Ліга Націй, авторитаризм, «закон Вагнера», «холодна війна», Європейський Союз, «тетчеризм».

2. Розташуйте у хронологічній послідовності:

- а) спроба фашистського перевороту у Франції;
- б) створення уряду на чолі з Л. Блюмом;
- в) підписання Пакту про єдність дій комуністів і соціалістів;
- г) перемога партій Народного фронту на парламентських виборах.

3. Встановіть відповідність:

а) Рейнський гарантійний пакт;	1) Радянська Росія і Німеччина;
б) Лозаннський мирний договір;	2) Великобританія і США;
в) Рапалльський договір;	3) Франція, Бельгія, Німеччина;
г) пакт Бріана-Келлога;	4) Великобританія, Франція, Італія, Японія, Греція, Румунія,

Югославія, з однієї сторони, - і Туреччина, з іншої сторони;
5) Франція, США (ініціатори договору).

4. Встановіть відповідність:

а) створення Європейського об'єднання вугілля і сталі;	1) 1953 р.;
б) Бреттон-Вудська конференція;	2) 1947 р.;
в) підписання Генеральної угоди з торгівлі і тарифів;	3) 1944 р.;
г) створення Європейської економічної спільноти;	4) 1951 р.;
	5) 1957 р.

Третій рівень:

Дайте розгорнуту відповідь:

1. Головні тенденції розвитку країн Європи і Америки у міжвоєнний період.

ВАРІАНТ 3

Перший рівень:

Оберіть правильну відповідь:

1. Як змінилося становище США після Першої світової війни?
 - а) США перетворилися у боржника європейських країн;
 - б) економічний вплив США у світі різко ослаб;
 - в) США перетворилися у міжнародного кредитора;
 - г) стався спад промислового виробництва в США.
2. Що сталося з німецькими колоніями в Африці відповідно до Версальського мирного договору?
 - а) вони отримали незалежність;
 - б) були поділені між Великобританією і Францією;
 - в) над ними була оформлена опіка спеціальних міжнародних організацій;
 - г) були поділені між США і Францією.
3. Яке положення відноситься до «Договору чотирьох держав»?
 - а) зобов'язання дотримуватися політики «відкритих дверей і рівних можливостей» у торгівлі з Китаєм;
 - б) поділ Китаю на сфери впливу між великими державами;
 - в) гарантія недоторканості островних володінь країн на Тихому океані;
 - г) встановлення нового співвідношення воєнних флотів великих морських держав.

4. Назвіть особливості економічної ситуації в провідних країнах світу у другій половині 1920-х рр.:
- а) посилилися кризові явища, що привели у 1929 р. до світової економічної кризи;
 - б) відбувся підйом європейської економіки;
 - в) європейська економіка розвивалась нестабільно і суперечливо;
 - г) міжнародна торгівля занепадає, скорочуються інвестиції, відбувається спад в економіці.
5. У чому полягала сутність договору Бріана-Келлога?
- а) закріплення кордонів між Німеччиною і її західними країнами-сусідами;
 - б) врегулювання репараційної проблеми з Німеччиною;
 - в) відмова від війни як інструменту національної політики;
 - г) створення арбітражних органів для вирішення конфліктів між Німеччиною і її країнами-сусідами.
6. В яких країнах існували тоталітарні режими?
- а) Болгарія, Румунія, Югославія;
 - б) Мексика, США, Німеччина;
 - в) Німеччина, Італія, Іспанія;
 - г) Франція, Великобританія, Швеція.
7. Які заходи були здійснені президентом Г. Гувером для подолання економічної кризи?
- а) організовано суспільні роботи, надано допомогу безробітним;
 - б) прийнято заходи щодо державного регулювання економіки;
 - в) знижено податки та підвищено заробітну плату робітникам;
 - г) не застосовано жодних заходів для боротьби із економічною кризою.
8. Які партії входили у перший Національний уряд Великобританії?
- а) лейбористи і консерватори;
 - б) ліберали і консерватори;
 - в) ліберали і лейбористи;
 - г) комуністи і лейбористи.
9. В якому році Б. Муссоліні очолив італійський уряд?
- а) у 1919 р.;
 - б) у 1921 р.;
 - в) у 1922 р.;
 - г) у 1933 р.
10. Що таке «дивна війна»?
- а) протистояння між радянськими і німецькими військами після поділу Польщі у вересні 1939 р.;
 - б) військові дії Італії в Північній Африці у 1940 р.;
 - в) спроба висадки німецької армії на Британських островах;

- г) протистояння англо-французьких і німецьких військ на Західному фронті до травня 1940 р.
11. Назвіть рішення Бреттон-Вудської конференції 1944 р.:
- а) перетворення долара на світову валюту;
 - б) перетворення євро на світову валюту;
 - в) перетворення фунта стерлінгів на світову валюту;
 - г) встановлення фіксованої ціни на нафту.
12. З якою країною Латинської Америки відбулося загострення відносин США при президенті Дж. Кеннеді?
- а) Бразилія;
 - б) Куба;
 - в) Венесуела;
 - г) Мексика.
13. Чим закінчилась політика лівого експерименту, яку проводив на початку 1980-х рр. президент Ф. Міттеран?
- а) було проведено реформи, що привели до створення соціалістичного суспільства;
 - б) невдача реформ привела до відставки Ф. Міттерана;
 - в) соціальні реформи були продовжені правими партіями, які здобули перемогу на виборах;
 - г) реформи було згорнуто, уряд перейшов до політики «жорсткої економії».
14. Хто очолив перший уряд об'єднаної Німеччини?
- а) Г. Шмідт;
 - б) Г. Коль;
 - в) Г. Шредер;
 - г) А. Меркель.
15. Назвіть наслідки створення Всесвітньої торгівельної організації:
- а) введено єдині митні ставки для всіх країн світу;
 - б) право вести торгівлю між собою отримали тільки члени ВТО;
 - в) знято митні кордони між країнами ВТО;
 - г) усунені митні перегородки, скорочені митні збори.

Другий рівень

1. Дайте визначення наступним поняттям: «Новий курс», політика «умиротворення», «німецьке економічне чудо», маккартизм, глобалізація, «Брексіт».
2. Розташуйте у хронологічній послідовності:
- а) створення другого лейбористського уряду;
 - б) призначення Н. Чемберлена прем'єр-міністром Великобританії;
 - в) призначення У. Черчилля прем'єр-міністром Великобританії;
 - г) формування Національного уряду на чолі з Р. Макдональдом.

3. Встановіть відповідність:

а) Туреччина;	1) Сен-Жерменський мирний договір;
б) Болгарія;	2) Севрський і Лозаннський мирні договори;
в) Угорщина;	3) Тріанонський мирний договір;
г) Австрія;	4) Локарнський договір;
	5) Нейїський мирний договір.

4. Встановіть відповідність:

а) «Фултонська промова» У. Черчилля;	1) 1949 р.;
б) створення ООН;	2) 1945 р.;
в) створення ФРН і НДР;	3) 1946 р.;
г) Карибська криза;	4) 1961 р.;
	5) 1962 р.

Третій рівень:

Дайте розгорнуту відповідь:

1. Головні тенденції розвитку країн Європи і Америки у 1945 – наприкінці 1980-х рр.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література:

1. Бережная С.В. Тоталитаризм в Европе XX века / С.В. Бережная, И.И. Бондаренко, Н.М. Кучемко. – Харьков, 2012. – 113 с.
2. Газін В.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945 – 2002 роки): Навчальний посібник / В.П. Копилов, С.А. Газін. – К.: Либідь, 2004. – 624 с.
3. Глобальні проблеми світового розвитку: Навчальний посібник / М.М. Кучемко, М.П. Маслов, Л.М. Плиско та ін. – Харків, 2015. – 256 с.
4. Заболотный В.М. Новейшая история стран Европы и Северной Америки: конец XX – начало XXI века. Учеб. пособ. для студентов / В.М. Заболотный. – М.: АСТ, Астрель, 2004. – 494 с.
5. Историческая наука в XX веке. Историография истории нового и новейшего времени стран Европы и Америки: Учеб. пособ. для студентов / Под ред. И.П. Дементьева, А.И. Патрушева. – М.: Простор, 2002. – 432 с.
6. История Латинской Америки: Вторая половина XX века / Отв. ред. Е.А. Ларин. – М.: Наука, 2004. – 607 с.
7. История новейшего времени стран Европы и Америки. 1918 – 1945 / Под ред. Е.Ф. Язькова. – М.: МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 352 с.
8. История новейшего времени стран Европы и Америки: 1945 – 2000 гг. / Под ред. Е.Ф. Язькова. – М.: Простор, 2003. – 480 с.
9. Іваницька О.П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-ті – 2000-і рр.): Навчальний посібник / О.П. Іваницька. – К.: Видав. дім «Слово», 2012. – 720 с.
10. Мицик Л.М. Новітня історія країн Європи та Америки (1918 – 2007): Навч. посібник / Л.М. Мицик, Ю.В. Кузьменко. – К.: Академвидав, 2008. – 544 с.
11. Новейшая история стран Европы и Америки. XX век: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. А.М. Родригеса и М.В. Пономарева. – М.: ВЛАДОС, 2001. – Ч. 3: 1945 – 2000. – 256 с.
12. Новейшая история стран Европы и Америки. XX век: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. А.М. Родригеса и М.В. Пономарева. – М.: ВЛАДОС, 2005. – Ч. 1: 1900 – 1945 гг. – 463 с.
13. Новейшая история стран Европы и Америки: XX век. Учебник для высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. А.М. Родригеса и М.В. Пономарева. – М.: ВЛАДОС, 2001. – Ч. 2: 1945 – 2000. – 336 с.
14. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1945 р. – початок XXI ст.): Навч. посібник / З.А. Баран, Г.М. Кигіаренко, А.М. Козицький, С.П. Мовчан, Р.Б. Сіромський, М.М. Швагуляк; за ред. М.М. Швагуляка. – Львів: Тріада плюс, 2011. – 700 с.

15. Пономарев М.В. История стран Европы и Америки в Новейшее время / М.В. Пономарев. – М.: Проспект, 2010. – 416 с.

16. Сидоров А.Ю. История международных отношений. 1918 – 1939 гг. / А.Ю. Сидоров, Н.Е. Клейменова. – М.: Центрполиграф, 2006. – 640 с.

17. Смирнов В.Н. Идеология и практика нацизма в годы Второй мировой войны / В.Н. Смирнов. – Харьков: Майдан, 2009. – 240 с.

18. Строганов А.И. Латинская Америка в XX веке / А.И. Строганов. – М.: Дрофа, 2002. – 416 с.

19. Хрестоматия по новейшей истории стран Европы и Америки (1918 – 2006 гг.) / Сост. Ю.М. Кузьмин. – Киров: ВятТГУ, 2007. – 541 с.

Інформаційні ресурси:

1. Аудио- и видеоматериалы открытых лекций по новейшей истории преподавателей университетов США [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.openculture.com/freeonlinecourses>

2. Всемирная история [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.world-history.ru/>

3. Исторические источники по новой и новейшей истории стран Европы и Америки [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/PICT/modern.htm>

4. История «холодной войны» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.coldwar.ru/>

5. Милитера. Военная литература [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://militera.lib.ru/>

6. Тоталитаризм в истории Европы XX века. Учебное пособие [Электронный ресурс] / С.В. Бережная, И.И. Бондаренко, Н.М. Кучемко. – Братислава: Европейский центр изобразительных искусств, 2012. – 192 с. – Режим доступа: http://www.runivers.ru/bookreader/book_454809/#page/3/mode/1up

7. Хронос. Всемирная история в интернете [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hrono.ru/index.php>

Навчально-методичне видання

**НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН ЄВРОПИ І АМЕРИКИ:
Навчально-методичний посібник
для студентів історичного факультету**

Автори:

**Безzubенко Аліна Володимирівна
Кучемко Микола Миронович**

Відповідальний за випуск:

Кучемко М.М. – доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри всесвітньої історії ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Комп'ютерна верстка:

Жигунова О.О.

Підписано до друку 02.10.2017 р. Формат 60/841/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум. друк. арк. – 2,8.
Тираж 100 прим. Ціна договірна.